

לכהן, ואין לה פדיון ואוכלה כהן, וכיום טוב מפריש חלת האור ומניח לה למוצאי יום טוב ושורף לה בתר יום טוב. שאין שורפין קדשים ביום טוב, וחלת כהן מפרישה ביום טוב ואוסה ונותנה לכהן ואוכלה ואפילו בו ביום, וכיום טוב של פסח הא דאמרינן שאינו יכול להפרישה כדרך שהוא עושה בחול בשאר ימים טובים, והלכך אין מפרישין חלת האור אלא לאחר אפייה, כרבי אליעזר. דאמר הסל מצרפן לחלה ואף חלת כהן נמי מפרישה מן הסל, אף על פי שיש לו להפרישה מן העיסה, כדכתיב ראשית עריסותיכם, אפילו הכי מצוה למיעבד הכי כהלכתו חלת האור תחילה ואחר כך חלת כהן ולהפרישן שניהם מן הסל, דהלכתא כרבי אליעזר, ואי איכא כהן קמין יהיב ליה לכהן קמין :

[גא] הלכות ערבי שבתות.

(ב) תנו רבנן אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם לשבת, (ג) כומץ שהספינה נוששת למטה מעשרה ספחים משום גזירת תחומין ננעו בה [והני מילי לדברי הרשות], ולפיכך נהגו [להפליג] בים הגדול אפילו בערבי שבתות. (ג) והיכא דשכח פת בתורה, וקדשי עליו היום מצילין הימנו מזון שלש סעודות, ואומר לאחרים צאו והצילו עמי, וכשהוא רודה לא ירדה במרדה אלא בסכין, ואף על נב דרדיית הפת חכמה היא ואינה מלאכה, אפילו הכי כמה דאיפשר לשנויי משנינין, (ד) וחייב אדם למשמש בבגדו ערב שבת עם חשיכה, (ה) (משלחים כתבים מערב שבת אם קצין שכר המשלח עם השליח, בין יש שם ביד, בין אין ביד ואם מניע), (ו) [ולענין משלחת כתבים ערב

הערות

[גא] (ב) הני רבנן אין מפליגין בספינה. שבת יום ע"א. (ב) בזמן שהספינה נוששת, נובע מהרי"ף שבת ע"א, תיר אין מפליגין בספינה כ"ו, יש מי שאומר הא דתניא אין מפליגין בספינה פחות מן ימים קודם השבת. בזמן שהספינה נוששת ואין כמים עשרה ספחים ומשום גזירת תחומים נורו בה, אבל למעלה מ"י ספחים לא נורו, ומשום הכי נהגו העם להפליג בים הגדול, וכווראי הוא דברי גאון אחד, והרי"ף הביא בסתם יש מי שאומר, וגם הרא"ש שבת ע"א סי' ל"ה הביא כן כלשון הרי"ף אשר שאב משם, וכעת יצא לאור ספר העתים ע"י חברת סקיצו נרדטים, ושם צד 2 הובא תשובה לגאון רבי יצחק, וכונתו לשוית הרי"ף סי' ש"ו, וע"ש בדברי רבינו הגאון בעל עתים לבינה סי' ה' וראיתי בסבלי הלפס השלם סי' ק"יא שהביא את כל זה בשם רש"י חננאל ז"ל, וגם הוא הביא ומשום גזירת תחומים ננעו בה, כמו שהוא בספר האורה, וברי"ף הביא גורו בה', וראיתי בתמים דעים סי' ע' שהביא שם ענין שבת דרבני צרפת ז"ל והביא כל הלשון אשר לפנינו בספר האורה, ולפלא שלא הביאו מספר האורה אשר היה לפניו, (ג) והיכא דשכח פת בתנור וקדש עליו היום. הוא ניכ ברי"ף שבת ריש ע"א במאמר אבל און הכי מסתברא לן כפירוקא רהאי קושיא אף על נב דרדיית פת בתנור חכמה היא ואינה מלאכה כ"ו, (ד) וחייב אדם למשמש בבגדו ערב שבת עם חשיכה. שבת י"ב ע"א ופירשי למשמש בבגדו שלא יתא כרוך בשום דבר מן יוציאנו, והסור אויה סי' ר"ב הביא ז"ל מצוה על כל אדם שימשמש בגדיו בערב שבת סמוך לחשיכה שלא יתא כרוך רב"ז, שאסור לצאת בו בשבת, (ה) משלחים כתבים עד ואם מניע, הסגרתו כי המאמר משוכב ומקופע והסר הרבה סוף הסימן וסימן שלאחריו ענין הסגנה, והיה לפני הסופר כ"י אשר נלקח בחסר ונשפט דף שלם גם היו האמותיות ממושפשות במקום בין שיש שם ביד בין אין ביד צ"ל 'כ"ד דא"ר' במקום ביד, גם במקום ואם מניע צ"ל בין מניע, כמו שתראה כזה מאמר אשר הוספתי לפניו הספר, ע"פ כ"י א"י ב"י י"ג, (ו) ולענין משלחת כתבים מערב שבת ואם המשלח קצין שכר לשליח, עיין בגמרא שבת י"ט ע"א וברי"ף שבת ע"א וכתב שם הרי"ף סי' דואר איש ידוע שכל כתב אליו יובל והוא משכיר ומשלח לו אגרת למי שנתלחה אליו ושני בגמרא שבת שם כתב דואר שלשון העיר ולו הנילן לשלוח אגרותיו, והעירון בערך דואר סי' שופר ששולח אליו האגרותיו, סי' אהר איש ידוע שכל כתב אליו יובל והוא המשכיר ומשלח כל אגרותו למי שנתלחה לו פירוש הדאשון הוא כפי רש"י ופירוש שנו הוא כלשון הרי"ף, וכ"ה בדמכ"ס ז"י שבת פ"ז הלכה כ"י אם יש בפניית אדם קבוע שהוא מקבץ האגרות ושולח אותם לכל פרינה

שבת אם המשלה קצין שבר לשליח בין יש בשם בי דואר בין אין שם בי דואר בין מניע למי שנשתלחה בין אין מניע מותר. ז) ואין מדליקין בשבת בחלב מבושל כלל אלא אם כן נותן לתוכו שמן. ח) דקיימא לן כרב ברונא אמר רב. דאמר חלב מהותך וקרבי דנים שנמותו נותן לתוכו שמן כל שהוא ומדליק:]

[נא'] ענין הטמנה.

וענין הטמנת המין תקנה גדולה הוא ועונג שבת וכלכר שיטמין כהלכתו. ודין הטמנה כך הוא. כירה שאינה גרופה וקטומה. אסור לשהות עליה חמין שלא הוחמו כל צרכן, ותבשיל שלא בישל כל צרכו, אבל תבשיל שבישל כל צרכו, וחמין שהוחמו כל צרכן משהין, אף על פי שאינה גרופה וקטומה, ודוקא דבר שמצטמק ורע לו, כגון לפרא ודייסא ותמרי וכיוצא בהן, אבל דבר שמצטמק ויפה לו, כגון כרוב ופולין ובשר טרוף אסור, וכירה שהיא גרופה וקטומה משהין עליה כל דבר, בין שבישל כל צרכו, בין שלא בישל כל צרכו, וכל שכן מצטמק ויפה לו, דעיקר נזירתא דילמא אתי לחתויי בנחלים, וכיון דגרופה וקטומה לא אתי לחתויי, ואי עבר ושהה על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה אסור, עקרו של דבר אפילו דיגח אדם במיזר קדירה הייתה יוקרת מבקור יום [קדוב] לחשיכה וכשלה בשבת מותר, אבל יש דברים שגורו חבמים [ונכניאים] איסורא לא מפני שהוא עושה מלאכה בשבת, אלא שמא יבוא לירי עשיית מלאכה בשבת, וכל מה שהוצרכו לנרוף את הנחלים מן הכירה או שיתן עפר עליהם ויקמזו נזירה הוא שמא יהתה בנחלים משחשיכה תחת הקדירה כדי שתתבשל, ונמצא עושה מלאכה בשבת כשיחתה את הנחלים, וכל שהוא כמאכל בן דרוסאי מבקור יום מותר לשהותו על גבי כירה, אף על פי שאינה גרופה וקטומה דלא אתי לחתויי בנחלים ועיקר מצטמק ויפה לו, כך הוא תבשיל שאדם שמח כשהוא מתייבש ומצטמק, כגון לפרא. שאם תהיה קלושה במים אין לה טעם ואם יצטמק ייטב טעמו אסור לשהותה שמא יבוא לחתות בנחלים כדי שיצטמק, והרי הוא כתבשיל שלא בישל כל צרכו, אבל דבר שמצטמק ורע לו שאדם עצב כשמצטמק ומתייבש, כגון דייסא וכיוצא בו שאם ייבש אינו ראוי לאכילה כגון זה משהין אותו דלא אתו לחתויי [בנחלים] והוה ליה כתבשיל שבישל כל צרכו ומותר:

[נב] הלכות עירובין.

ח) והיכא דגוי דר במבוי [של ישראל] ודאי צריך ישראל לשכור ממנו ולערוב בהרי הדרי, ולשלשל כל צרכו במבוי ואין להם (ממש) [חשש] לביטול דגוי שמא

ה ע ר ו ת

ומדינה עם שליחו כו'. ז) ואין מדליקין בשבת בחלב מבושל כלל. משנה שבת כו' ע"ב, ח) דקיי"ל כרב ברונא אמר רב, שבת כ"א ע"א:

[נא'] א) ענין הטמנת חמין. כל חמין זהו עד סופו מצאתי בספר תמים דעים סי' ס"ט שהביא בשם רבני צרפת ז"ל ככתבו ובלשונו שהובא בספר האורה, ולפלא שלא הביא את זה בספר האורה שהיה לפניו. ב) כירה אינה גרופה וקטומה. עיין בגמרא שבת ל"ו ע"א וע"ב. ג) ודוקא דבר שמצטמק ורע לו כגון לפרא. שם ל"ו ע"ב, ומירשוי לפרא מאכל שעושים מתאינים ובכ"י ב' בשעות כגון תבשיל של לפת. ד) אבל דבר שמצטמק ויפה לו כגון כרוב כו'. שם ל"ח ע"א. ה) קדרה הייתה יוקרת. עיין שבת י"ח ע"ב וברש"י שם ובתוס' דף ל"ח ע"א ד"ה שכן. ו) כמאכל בן דרוסאי. בגמרא מנחות נ"ו ע"א כמאכל בן דרוסאי, מירש"י שלישי הוא מבושל:

[נב] ח) והיכא דגוי דר במבוי של ישראל. כל הלכות עירובין שלמינו בספר האורה נמצא בספר תמים דעים סי' ע"ה, ואולי הוא ג"כ מענין שבת דרבני צרפת שהביא בס"ט, ואשר הביא שם בס"ט זהו נמצא בספר האורה בס"ט נ"א*) כאשר הבאתי שם בהמרה א', וגם סי' ע"י בתמים דעים

ספר האזרה

יחזור ויבטל. ז) ואין הדבר תלוי [בביטול, כי שכירות הוא, ולכך אין אנו צריכין לשכור בכל שבת ושבת כי הדבר תלוי] בתנאי השכירות שאם יתנה עם הגוי בשעה שישכור הימנו לחדש ולחדשים או לשנה, או כמה שיתנה, אין צריך לחדש העירוב ולחזור ולהתנות עד משלם ימי שכירותו, ומי שרוצה להחמיר על עצמו, ולשכור בכל ערב שבת ושבת ולחדש עירובו הרשות בידו, ואפילו בשבת עצמה מותר לשכור מגוי (ג) [ואפילו בפתות משהו פרוטה, וכיון ששוכר אותו מן הגוי אף על פי שאינו משום העירוב בביתו של גוי אלא בביתו דיו, ומאן דמקלע באישמוזא [גרין] בהדי פניא דמעלי שבתא ולא הספיק לשכור הימנו רשותו עד שחשיכה יכול לשכור משתחשך ושפיר דמי, והלבתא ישראל השוכר בית לנכרי בחצירה, אינו אוסר עליו ואין צריך ישראל לחזור ולשכור ממנו רשותו דאומדן דעתא הוא [דכין] אונר ליה ישראל ביתא לגוי, אדעתא דאסר ליה רשותא עליה לשולטולי בשבת ד] לא [אסר] [אנר] ליה הני תרי בתי דסמיכי להרדי כיון דאיכא בין הני תרי בתי חלון דהוא ארבע על ארבע, והוא בתוך עשרה ומערבין הני תרתי בתי כחדא מחמת אותו חלון שביניהם, וכיון שסמכין על אותו חלון שביניהן נעשו הני תרתי בתי כחדא ביתא ושרי לשולטולי בכל הני כותלים והחורים והחלונות שבכותלים [ושרין] גמי לשולטולי מבית לבית, אפילו שלא כדרך אותו חלון, אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה. ד*) ועירובי תחומין ושתופי מבואות מערבין [בין] בפת בין בפירות בין ביין בין בשמן, וכל זה לקולא, כי אם עירב עירובי תחומין ושתופי מבואות בפת, כל שכן דמעלי פה ומשפט אחד לכל העירובין לעשותן משלו, ולזכות בהן על ידי אחר בן דעת, או ליטול מכולם ולעשותן ושיעור אחת לכולם (ה) אם הם מרובים משמונה עשרה ולמעלה מוזן שתי סעודות לכולן בזמן שהן מועטין, כנזוגרת לכל אחד ואחד בתחילת עירוב, אבל לסוף כל שהוא, וצריכין הנבחה, וצריכין ברכה, ו) וסוגיין כרבי יהושע, דאמר אין מערבין עירובי חצירות אלא בפת, ואין מערבין אלא בפת שלימה, ואפילו הוא כוית, ז) ואין מערבין בפת פרוסה, ואפילו הוא מאפה סאה, ומאי טעמא אין מערבין בפרוסה, משום איבה, ח) ירושלמי מסני מה אמרו מערבין בחצירות, מפני דרכי שלום, ומעשה באחת ט) שהיתה מריבה עם חברתה, ושלחה עירובה ביד בנה י) ונסכתיה ונשקתיה, אתא

הערות

נמצא לפנינו בספר האזרה סי' נ"א ע"ש בהערה ב', לכן גם סי' ע"ז הוא מרובני צרפת, או אולי מה שסיים במי' ע"ז ומצאתי כתוב מענין עירוב כמנהג הנאונים הקדמונים ו"ל מוסב למעלה, והנח בתמים דעים שם לא נעתקו הדברים בשלימות, ואולי היה חסר דף שלם בכ"י ומיום באמצע המאמר דאמר ומולטולי בשבת לא אגר ליה, ואחר זה נמצא אם יבוא ישראל לשבות בחצירו של גוי, הוא סוף המאמר מסתם זה שלפנינו באזרה, וכל מה שבנתיים חסר, ז) ואין הדבר תלוי, הוספתי בפנים את החסר שהשמים המעתיק מן הדבר תלוי עד הדבר תלוי, ונמצא לנכון בכ"י א' ב' ו' וכן בספר תמים דעים שם סי' ע"ז, ג) [ואפילו בפתות משהו פרוטה וכיון ששוכר אותו מן הגוי אף על פי, הוספתי כמו שהוא בכ"י א' ב' ג' ו' ובספר תמים דעים שם, ד) לא אני ליה, ע"כ הוא בתמים דעים שם (שורה ג' מלפסוד, ד*) ועירובי תחומין ושתופי מבואות מערבין בין בפת בין במירות, בספר העתים אשר יצא קצת לאור ע"י חברת מקוצי נרדמים בסי' מ"ז (צד 64) הביא וז"ל ואשכחן בפסקא בהאי ליטנא ועירובי תחומין ושתופי מבואות מערבין בין בפת בין בפירות, והביא שם ירידי הרחיג דררי שור בעתים לבינה כי בכ"י נכתב על הגליון בפסקות קפנות בשם סר שיטנא, ח) אם הם מרובים מייה, עירובין פי' ע"כ כמה הן מרובין כ"י, ו) וסוגיין כרבי יהושע דאמר אין מערבין אלא בפת, עירובין פי' ע"א ע"ש, וכן וסוגיין עד חצוי הגוי קונין שבתה, חסר בכ"י ב' ונמצא לנכון בכ"י א' ובכ"י ג' ז' ו' ואין מערבין בפת פרוסה, עירובין פי' ע"א, ח) ירושלמי מפני מה אמרו מערבין בחצירות, הוא בירושלמי עירובין פי' היב דף ב' ע"ד, ט) שהיתה מריבה עם חברתה, בירושלמי שהיתה ריבה לחברתה, פי' שונאה, ובכ"י א' נאמר לנכון דביבת עבכ"י ב' חסר המאמר ובכ"י ג'

ספר האורה

אמר ליה לאימיה (ח) אמרה המין רחמא מתוך כך עשו שלום. הרא הוא דכתיב וכל נתיבותיה שלום [משלי ג י"ז]. (יג) הפצי הגוי (י) קונין שביחה בכל מקום משום שביחה. (יד) הבהמה והכלים כרגלי הבעלים. (טו) שור של פסם כרגלי הקונה שור של אדם כרגלי כל אדם. (טז) השואל כלי מחבירו מערב יום טוב. (יז) אף על פי שלא מסרו לו אלא ביום טוב. (יח) הרי הוא כרגלי השואל, ואם שאלו ביום טוב כרגלי המשאיל. (יט) וממלאין מבור הנלגל [ומכור] היקר בשבת (כ) [שלא] אסרו השמעת קול בשבת אלא קול שיר בלבד (כא) אבל אקושי (אעדיעא) [אתרעא] וכווצא בזה לא, וקול השיר כנון שרים ושרות שמכין בתופין ובמהולות ובטבלא, וכל כיוצא בהן, [נרסינן] בנמרא דבני מערבא אמר רבי אליעזר כל משמיעי קול בשבת אסורין, ר' אילעא אעצר בסידרא סליק לביחיה ואשכחן דמוכין דמך על ארעא (כנון) [בנין] דלא מקשי [על תרעא] בשבתא, ואמרו נמי ר' ירמיה שרא מקיש על תרעא בשבתא, אמר

ה ע ר ו ת

בריבא ציל רביבא (י) ונספתיה ונספתיה, בירושלמי נספתיה ונספתיה ובכיי א' ונספתיה ציל ונספתיה, והובא לנכון בכיי ג', והוראת המלה חיובק, חקן אספתות [איכה ד' ה] תרנום גסיפא עיין טרוך השלם ערך גפ. (ח) אמרה המין רחמא, ציל אמרה הכין רחמא לי, וסובא לנכון בכיי ג' ובכיי א' אמרה הכין רחמא, ציל הכין [ובכיי ב' נשפס המאמר], וכירושלמי שם אתא ואמר קומי אימיה אמרה הכין הוא רחמא לי, ועיין במהרשיא בח"א סוף עירובין, והירושלמי הובא גם בשבלי הלקט השלם פי' צ"ט, (יג) הפצי הגוי, בכיי ב' חסר מאמר שלם [עין לעיל הערה ו'] ומכאן נמצא גם שם. (יז) קונין שביחה בכל מקום משום שביחה, גם בכיי ב' כתוב קונין שביחה משום שביחה, והמלות, 'מכל מקום' ליתא אולב בכיי א' וכי' ג' הני' קונין שביחה משום גיורה, וכן יש לחקן לפנינו, והכוונה ע"פ סמארם עירובין מ"ז ע"ב רב תייה בר אבין א"ר יוחנן הפצי גוי קונין שביחה גיורה בעלים דגוי אפו בעלים ישראל, וזה שהביא בעל האורה, 'משום גיורה', (יד) הבהמה והכלים כרגלי הבעלים, משנה ביצה ל"ז ע"א, ע"ש בפירשי'. (טו) שור של פסם כרגלי הקונה שור של אדם כרגלי כל אדם הקונה ממנו, אבל הגירסא הנכונה היא בכיי ג' שור של פסם כרגלי כל אדם, וזה נודע סמארם בביצה ל"ח ע"א אמר שמנאל שור של פסם הרי הוא כרגלי כל אדם וע"ש בפירשי' ועיין בהראש ביצה פ"ה מ"ח, והמור או"ח מ"י שצ"ו הביא שור של פסם כרגלי מי שיקנהו ממנו ב"ש שהרי עומד למכור לכל, ועיין בכיי שם שהביא דברי הרמב"ם ו"ל, (טז) השואל כלי מחבירו מערב יום טוב, משנה ביצה ל"ז ע"א, (יז) אף על פי שלא מסרו אלא ביום טוב, נמרא שם ל"ח ע"א, (יח) הרי הוא כרגלי השואל, משנה שם ל"ז ע"א, (יט) וממלאין מבור הנלגל ומכור היקר בשבת שלא אסרו כו', תקנתו כמו שהוא בכיי א' [ושם במעות ומכור הסקיר], ובכיי ב' וממלאין מבור הנלגל ומכור הקר בשבת, ובכיי ג' כתוב ג"כ וממלאין מבור הנלגל ומכור היקר, והיינו של מים חיים בשבת, וגם בכיי ב' נאמר, 'והיינו של מים חיים' ובכל הכ"י הנוסחא מושעת וכצ"ל וממלאין מבור הגולה ומכור הגדול בלגל בשבת ובאר הקר ביום טוב, והוא לשון המסנה עירובין ק"ד ע"א, ובמשנת שבירושלמי וממלאין מבור הגולה בלגל בשבת מבור הגדול ומכאן הקר ביום טוב, והיריף הביא לשון המסנה ומכור הקר, ומה שהבאתי בכיי ב' הובא ומכור הקר היינו של מים חיים, הוא על פי מאמרם בנמרא עירובין ק"ד ע"ב ומכאן הקר, טאי באר הקר אמר רב נתנן בר יצחק באר מים חיים, נאמר תקיור בור מימיה, ע"ש בפירשי'. (כ) שלא אסרו השמעת קול בשבת אלא קול שיר בלבד, נמרא עירובין ק"ד ע"א, א"ל רבה לא אסרו אלא קול של שיר בלבד, (כא) אבל אקושי אערעא וכווצא בזה לא, תקנתי אתרעא, ובכיי א' בשעות אבל אקושי ארעא, ובכיי ג' בשעות אבל לאקושי ארעא, ונאמר לנכון בכיי ב' אבל אקושי אתרעא, ומירש תרעא שער, (כג) נרסינן בנמרא דבני מערבא, הוספתי כמו שהוא בכיי א' וכי' ג' [ובכיי ב' חסר ג"כ], והוא בירושלמי ביצה פ"ה ה"ב (דף פ"ג ע"א), ושם הוא באיזה שניונים קטנים, במקום דמך על ארעא, הגי' שם רבע ליה על סולמא, ובמקום אמר ליה אביי, הגי' שם א"ל אבא, והנה כל זה נובע מן היריף סוף עירובין ו"ל: [היינו] לפקצת רבנא ואתא דסביבא להו קעולא [עין] נמרא עירובין ק"ד ע"א עולא איקלע לבי רב מנשה וכו', ומכאן אנמרא דבני מערבא הנרסינן התם במסכת י"ט אמר רבי אליעזר כל משמיעי קול אסורין בשבת ר' אלעא איעצר בסידרא [פירש נתעבק בבית המדרש אשר שם נסדרו ההלכות ונקרא סדרא ומורגל בירושלמי] סליק לביחא

ספר האורה

[ליה] אבי מאן שרי לך. ואנן סמיכין אנמרא דילן (כג) דאמרינן מסתברא הלכתא כרבא דאמר לא אסרו אלא בקול שיר בלבד (כד) ועוד אמרינן אמיר שרי למימלא בגלגלא דמחואו. (כה) ועוד משנה שלימה הוא וממלאין סבור הגדול בגלגל בשבת]. (כו) והגוי מילי בבור ברשות היחיד. אבל בור של שני שותפין אם עירבו עירובי חצירות מותרין למלא הימנו. אבל אם לא עירבו כשיש כותל בין אותן שני חצרות שעומדות על פי הבאר. שוב אינן צריכות דבר אחר. והיכא דאיכא בור ברשות הרבים. אסור למלאות הימנו בשבת. אלא אם כן עשו לו סביב מחיצה נכונה עשרה ספחים. וגם אין לשחות לאדם שיעמוד ברשות הרבים וישתה ברשות היחיד. עד שיכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה. וגם לא ישקה לבהמתו. והיא עומדת ברשות הרבים. עד שתכניס ראשה ורובה למקום שהיא שותה. וכן לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתין ברשות הרבים. וכן לא ירוק ואף מי שנתלש רוק מפיו. לא יהלך ד' אמות עד שירוק ומרוב המקלה מים לרשות הרבים אסור לשפוך מים שילכו לרשות הרבים משום דקא אזלי מכחו. ואי איכא ארבע והמשה ישראל דדיירי בפונדק אחד אף על גב דשכר האי פונדק מבעלי צריכין כל אחד ואחד לערב בהדי הדדי מפני שכיון שישראל הם אותן דיוורין קנה כל אחד ואחד הדיוורין שבפונדק בביתו בשכירותו וכדידיה דמי. ולפיכך צריכין לערב כולו כדרא למשתרי להון הבתים והחצירות שבפונדק. ואם אותן הדיוורין שבפונדק גוים הן ששוכרין אותו מבעל הפונדק. ואיכא חד ישראל בניניהן לא צריך האי ישראל דדייר תמן שום שכירות מן בני ההוא פונדק ושרי לפולטוליה בבוליה פונדק. דאי אפילו דייר חד ישראל בביתא דגוי המיוחד לו לאותו גוי לא צריך ההוא ישראל למיגר מיניה ושרי ליה לישראל לפולטוליה בביתא דגוי. (כז) דקיימא לן כרבי אליעזר בן יעקב דאמר לעולם אינו אסור עד שיהא שני ישראלים אוסרים זה על זה. אבל אי דיירי שני ישראל בביתא דגוי. צריכין הן לשכור מן הגוי. ולערב בהדי הדדי שכיון שהן שנים אוסרים זה על זה. והגוי מילי שצריכין השנים שכירות ועירוב בזמן שהן חלוקין. ואין אוכלים בספל אחד. אבל אי אכלי בספל אחד לא צריכי עירוב כיון דלא חלוקין בעיסתן אין אוסרים זה על זה. ואם יבא ישראל (לשכור) [לשבות] בחצרו של גוי צריך לשכור ממנו רשותו וכיון ששכרו אין צריך לערב ומותר לו לצאת משם אלפים אמה לכל רוח ולפלטל בכל בלא עירוב. ואם החצר משני גוים צריך לשכור משניהם. ואם שכח ולא קנה מן הגוי אסור לפלטל בחצרו. אבל לצאת יוצא אלפים

ה ע ר ו ת

ואשכחין דמכין דמך על תרעא [ככז] שהבאתי הגוי דמך על ארעא] בנין דלא מקס כשבתא. ואמרינן נמי רבי ירמיה שרי מקיס על תרעא כשבתא אפר ליה אביי מאן שרי לך. ועל זה הביא הריף ואנן לא מבירא לן הכי דכיון דמגנין דגמרא דילן להיתרא לא איכפת לן במאי דאסרו בגמרא דבני מקרבא דעל גמרא דילן סמיכין מסתברא הוא ואינהו הוו בקיאו בגמרא דבני מקרבא מפי סינן ואי לאו דקים להו דהאי מימרא דבני מקרבא לאו דמסתבא הוא לא קא שרי ליה אינהו עכיל. (כח) דאמרינן מסתברא הלכתא כרבא דאמר לא אסרו אלא בקול שיר בלבד. בגמרא קיד עיא הגוי רבה במקום רבא. ואין זה לשון הגמרא. מסתברא הלכתא כרבא רק הוא לשון הריף ומסתברא לן הדלכתא כותיה רבא. דאמר לא אסרו אלא בקול שיר בלבד (כד) ועוד אמרינן אמיר שרא למימלא בגלגלא דמחואו. נמרא שם בעירובין קיד סוף עיא. והובא ג"כ הריף שם. (כה) ועוד משנה שלימה הוא וממלאין סבור הגדול. משנה עירובין קיד עיא. ולפנינו ממלאין סבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת. ואורות בור הגולה. עיין בסוף סדרות פ"ח מ"ד לשבת הגולה שם היה בור הגולה והגלגל נתון עליו ומספקין משם מים לכל העדה. (כו) והגוי מילי בבור ברשות היחיד. כל זה ליתא בתמים דקים במי עזי כ"ז לא נעתק כל המאמר ונמצא רק הסיום ואם יבוא ישראל לשבות בהצירו של גוי כ"ז ע"ר סופו. כ"ז דקידיל כרבי אליעזר בן יעקב דאמר כ"ז. עירובין פ"ב ע"א ;

אמה ואפילו בשבת גופה קונה מן הגוי בפלפולין או במעט מאכל חוץ מן הכספים ומן הפרושים שאסור ליתן לגוי :

[ג] הלכות קידוש.

(א) ובערני שבתות וימים טובים היכא דאתהיל ליה למיכל מקמי תשע שעות, ואימשך ליה לסעודתיה עד שקדש עליו היום, פורס מפה ומקדש, (ב) ואחר כך שרי המוציא, וגמר סעודתיה ומברך ברכת המזון, (ג) אין קידוש אלא במקום סעודה, משום דכתיב וקראת לשבת עונג, [ישעיה נ"ח י"ג], במקום שקראת לשבת שם תדא עונג, (ד) המקדש אם טעם מלא לזמניו יצא, ואם לאו לא יצא, (ה) ולהוציא אחרים אף על פי שלא טעם מוציאן ידי חובתן, (ו) ובלבד שיטעמו היוצאין מלא לזמניהן, ואם לא טעם כי אם אחד מהם יצאו כולם ידי חובתן, אבל אין מברכין [על הכוס] אלא אם לא ישתה אדם ממנו ואפילו בשתיית תינוק שפיר דמי, (ז) אם אין להם יין מקדש על הפת, וצריכין כל היושבין לטעום מן היין או מן הפת, (ח) וסדר קידוש על הפת בשבת אומרים ויכולו והמוציא במקום בורא פרי הנפך, ואינו בוצע עד שיאמר אשר קדשנו במצותיו ואוכל, ובפסח אם אין לו יין מקדש על הפת, ואינו אוכל עד שישדור הסדר ואחר כך איכל, ואף על פי שמקדש בלילה מקדש ביום, (ט) וקידושא ביום בורא פרי הנפך, והוא קידושא רבא, (י) ומאן דמברך מקדש השבת טעות הוא בידו (יא) [אמר רבא נשים חייבות בקידוש היום, דכתיב זכור ושמור] [שמות כ' ח' דברים ה' י"ב] כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, והני נשי הואיל ואיתגהו בשמירה איתגהו בזכירה, על פת

ה ע ר ו ת

[ג] (א) ובערני שבתות וימים טובים כו', הוא לשון הרי"ף פסחים ריש פרק י"ט א ואיכ"ש שרי המוציא, כן הביא הסוד באיזה סי' רע"א בשם רב אלפס ז"ל, וע"ש בב"י, וגם בעל שבלי הלקט השלם סי' ס"ז הביא את הרי"ף בזה, (ג) אין קידוש אלא במקום סעודה משום דכתיב כו', גם זה הוא בר"ף שם, וכן הובא בכה"ג ה"ל קידוש (דף י"ב ע"ג), אין קידוש אלא במקום סעודה, דכתיב וקראת לשבת עונג, במקום שקראת, שם יהי עונג, וכן הביא רב עמרם גאון בסידור שלו (דף כ"ו ע"א) הולכין לבתיהן לקדש במקום סעודה, דכתיב וקראת לשבת עונג, סכאן שאין קידוש אלא במקום סעודה, וראיתי בסחזור וויטרי (צד 86) הביא הררשה מקרא בשם הירושלמי, אבל בירושלמי לפנינו אין זכר מזה, וכן העיר הררשה ז"ל בהערותיו הערה י' וגם הרש"שים פסחים ק"א ע"א הביא וקראת לשבת עונג במקום שאתה קורא לשבת, כלומר קראה קידוש, שם תהא עונג, וכן הובא בתוס' שם ד"ה אף, (ד) המקדש אם טעם מלא לזמניו יצא כו', פסחים ק"ז ע"א, ולפינו הגי' מלא לזמנא במקום מלא לזמניו, (ה) ולהוציא אחרים אף על פי שלא טעם כו', עיין בשבלי הלקט השלם סי' ע"ג מה שהביא בשם הגאונים ז"ל, ועיין בהראש פסחים פ"ז סי' י"ח, ובסוד א"ה סי' רע"א, ובב"י שם, ועיין בהרש"שים פסחים ק"ז ע"א, שהביא ז"ל והכי הלכתא והוא שלא טעם אחד מכל הסובין, אבל טעם אחד מהם יצאו כולן ידי חובתן, ואף על פי שלא טעמו עכ"ל, (ז) ובלבד שיטעמו היוצאין, כ"ה י"ב בב"י ב' ו' אבל בב"י א' ובלבד שיטעמו האחרים, (ז) אם אין להם יין מקדש על הפת, הובא במח"ו סי' ק"ח (צד 85) וכ"ה בסידור רב עמרם (דף כ"ו ע"א), (ח) וסדר קידוש על הפת בשבת אומרים ויכולו והמוציא במקום כהני כו' עד ואיכ"ש אוכל, הוא נובע מרב צמח גאון ז"ל הובא כא"י היום בתשובות הגאונים שערי תשובה סי' ק"ח, וע"ש שהאר"ך בזה, ועיין בסוד א"ה סי' רע"ב, ובב"י שם, (ט) וקידושא ביום בורא פרי הנפך והוא קידושא רבא, פסחים ק"ז ע"א, וע"ש בהרש"שים ד"ה קידושא רבא, (י) ומאן דמברך מקדש השבת טעות הוא בידו, בתשובות הגאונים שערי תשובה סי' קס"ז הובא ושאלתם שיש מי שמברך ביום בורא פרי הנפך ומקדש השבת הוא דרך שמות ובורות ולא נפקי ידי חובתייהו כו' וזה נסמך בספר הקהלים צד 192 וז"ל ויש היצונים שמברכין ביום כהני ומקדש השבת והוא דרך שפות ובורות ולא נפקי ידי חובתן כו' והוא כמו שהובא בשערי תשובה, והכלבו סי' ל"ג הביא ונהגו הקדמונים שהיו אומרים אחר קידוש זה ברוך מקדש השבת בלא מלכות ובלא הזכרה עכ"ל, (יא) אמר רבא כו', הוספתי ע"י כ"י א' ובי"ג (ואכל בב"י ב' הוא כמו לפנינו), והוא בגמרא ברכות כ' ע"ב וע"ש

ויין]. יג) נטל ידיו לא יקדש הוא אלא אחר יקדש, והוא יוצא ידי חובתו בשמועה ושתייה, ואינו צריך להוור ולישול ידיו הכי הלכתא נטל ידיו קבע דעתו על הפת, והיכא דלא נטל ידיו עיקר קידוש על היין, וכיון הנטל ידיו סח דעתיה מיין, דאין נטילת ידים לפירות, והלכך קבע דעתו על הפת, ומברך על הפת, יג) ואין מקדשין אלא על היין, ואין מברכין אלא על היין, אבל אשיכרא לא, יד) והיכא דשכר חמר מדינה הוא מכדילין, אבל לא מקדשין, ואי לית ליה המרא, מייתי ענבי ועצר להו [כמעלי שבתא, און במעלי יומא טבא, ולארתא מקדש עלייהו, טו) וכסא דשעים ליה בפומיה לא מיבעיא ליה לברוכי עליה ברכת המזון ולא למימר עליה קדושא ואבדלתא, דאמר מר טעמו פגמו, אבל אם רוצה לשתות יין צריך לברך דאסור ליהנות מן העולם בלא ברכה, טז) ומיהו אם אין לו אלא [יין פגום מקדש עליו, יז) דקפיד לכתחילה משמע יח) ולא כל צמוקין שרי לקדושי עלייהו אלא] כגון דכמושין בנופנייהו ולא דיבישין וכד עצר להו נפקא מיניהו לחלוותיה הכי הוא דהרינן להו במיא ומעצרינן להו ומקדשין ומברכין עלייהו יח*) [אבל אי כד עצר להו לא נפקי מיניהו לחלוותיה לא מקדשין עלייהו], יט) וחמרא דריהיה הלא ושעמא חמרא מקדשין עליה ומברכין עליה ברכת המזון, ובורא פרי הנפן, דבתי טעמא אזלינן, ושמיים דרמא עלייהו מיא אף על גב דאית בהו טעם יין לא מברכין עלייהו בורא פרי הנפן, ולא מקדשין, דקדוהא בעלמא הוא, כ) ולאחר שקידש על הכוס נטל ידיו על השלחן ומברך על נטילת ידים, כא) וחייב לבצוע על שתי ככרות [ומברך על העלין המוציא, משום דכתיב

ה ע ר ו ת

בפירשין, יב) נטל ידיו לא יקדש הוא אלא אחר יקדש והוא יוצא ידי חובתו בשמועה ושתייה, וכן כתב הרשב"ם פסחים ק"ו רע"ב נטל ידיו לא יקדש, אלא אחר יקדש והוא יוצא ידי חובתו בשמועה ושתייה, דאין כאן היסח הדעת כו', ועיין בסדרור רב עשרם גאון דף כ"ז ע"ב, והנה כאשר הוא לפנינו כ"ה בכ"י א' ו' ו' נירמא אהרת פה, אחר ההוספה שהוספתי אמר רבא איתא שם כ"ז, נטל ידיו לא יקדש הכי עיקר נטל ידיו קבע דעתו על הפת דיון לא בעי נטילת ידים דפירות הן והנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח, והלכך קבע על הפת, והפת חביב עליו, ולא יקדש על היין אלא על הפת אבל אם רוצה לשתות יין צריך לברך בורא פרי הנפן, דאסור ליהנות בלא ברכה, ומיהו אם אין לו [אלא] יין פגום מקדש עליו, דקפיד לכתחילה משמע, והיכא דלא נטל ידיו ודאי עיקר קידוש על היין, וענין יין פגום עיין רשב"ם ותוס' פסחים ק"ו ע"א ד"ה קפיד ותוס' ברכות ג"ב ע"א ד"ה טעמו, ובתשובות גאונים דקדושים דפגום בערלין מ"י ק"ד, וראיתי בשבלי הלקט השלם מ"י ע"א שהביא וז"ל וכו' שפעם סמנו אין מקדשין בו דאמר מר טעמו פגמו, והביא שם את תשובות הגאונים, והוא תשובה שרש"ם, יג) ואין מקדשין אלא על היין כו', אבל אשיכרא לא, מכאן הוא ג"ב בכ"י ב', והוא בנמרא פסחים ק"ו ע"א, יד) והיכא דשכר חמר מדינה הוא כו', פסחים שם, טו) וכסא דשעים ליה בפומיה כו' דאמר מר טעמו פגמו, ברכות ג"ב ע"א, טז) ומיהו אם אין לו אלא יין פגום, הוספתי כמו שהוא לכוון בכ"י ב', אולם בכ"י א' ו' ליתא, כ"י כבר כתוב לעיל (עיין הערה י"ב), וסתחול ולא כל צמוקין שרי לקדושי עלייהו אלא כגון דכמושין והוספתי ג"ב בפנים, יז) דקפיד לכתחילה משמע, בשבלי הלקט השלם מ"י ע"א הביא ורבינו ישעיה זצ"ל כתב בשם רבינו שמואל ז"ל (הוא הרשב"ם) דקפיד לכתחילה משמע, אבל אם אין לו יין אחר מקדשין עליו, עיין ברשב"ם פסחים ק"ו ע"א ד"ה קפיד, יח) ולא כל צמוקין שרי לקדושי עלייהו אלא כגון כו', זה הובא ברייף מ"י וז"ל אמרו רבוותא לאו כל צמוקין שרי כו', הביא כלשון שלפנינו בספר האורה, יח*) אבל אי כד עצר להו, חוספתי כמו שהוא בכ"י א' ו' ו' ג', יט) וחמרא דריהיה חלא, גם זה הובא ברייף שם, ופ"י חלא חומץ, ותרנוס חמץ יין (במדבר ו' א חלא דחמר, ס) ולאחר שקידש על הכוס נטל ידיו על השלחן ומברך על נטילת ידים, וכן בסדרור רע"ג, ועיין רשב"ם פסחים ק"ו ע"ב ד"ה נטל, ובתוס' שם, ועיין תשובות הגאונים שערי תשובה מ"י ק"י, כ) וחייב לבצוע על שתי ככרות, דכתיב לקטו להם משנה, ברכות ל"ט ע"ב, ושבת ק"ז ע"ב, והמלות ומברך על העלין המוציא, הוספתי ע"י א' ו' ו' א', אבל בכ"י ב' הניי וחייב לבצוע על שתי ככרות שלימות ומברך המוציא, משום להם משנה, וזכום טוב נמי חייב לבצוע על שתי ככרות, ונמצא שאלה ששאלו

ספר האורה

לקטו לחם משנה [שמות טז כיב]. כג) ונשים חייבות בקידושא של יומא. כד) אפילו להוציא אחרים שאינם יודעים לקדש כד) ואי [קדוש] ואישתלי ולא טעם ליה ושתי ליה אהריני או אשתמך מייתי ליה כסא אהרינא ומברך עליו בורא פרי הנפך, ושתי ליה ולא צריך לאהדורי קידושא [אהרינא] דאמר מר המקדש אם טעם [מלא לוגמיו] יצא, ואם לא טעם לא יצא, והני מילי כגון דקדוש ושתי ליה אהריני ועדיין יושב במקומו סני בהכי דמברך על כוס אחר בורא פרי הנפך דדיו, אבל אי שלא במקום סעודה קדוש או קם מן ההוא דוכתא צריך לאהדר ולקדושי, כו) ואי אשתלי ולא קדוש, וטעם מדי מקדש, כז) דאמר רבא [הלכתא] טעם מקדש טעם מבדיל, ומי שלא קידש בערב

הערות

מקמי רב נפרואי גאון ביום טוב צריכין לבצוע על שתי בכרות אי לא והשיב שצריכין, הובא במחזור וויטרי צד 87, ועיין בתשובות הגאונים שקרי תשובה סי' רכ"ב לרב שרירא גאון ויל. כט) נשים חייבות בקידושן של יומא. ברכות כ" ע"ב. כ) אפילו להוציא אחרים שאינם יודעים לקדש. בכלבו הלי שבת דף מ"א ע"ב דפוס וויניציא הביא בשם הרי"ש ואפילו להוציא אחרים ידו הובתן שאינן יודעין לקדש, וכגון לדברי רש"י בהאורה, וכן הביא בשם הרי"ש בעל ארחות היום סי' כ"א אות י"ד. כד) ואי קדוש ואישתלי ולא טעם ליה ושתי ליה אהריני מייתי ליה כסא אהרינא ומברך עליו בפהיג ושתי ליה, זה נובע מפהיג הלי קידוש דף י"ב ע"ב) וזיל ומאן דקדוש ומן קמי דליטעום אשתני הדר מברך בפהיג וטעם והיכא דיהבו ליה כסא לקדושי וקדושי ואישתלי ולא טעם ושקלוה אהרינא ושתייה מיתן ליה כסא אהרינא ומברך בפהיג ושתי, דאמר מר המקדש טעם מלא לוגמיו יצא ואם לא [טעם לא] יצא עכ"ל, וגם בתשובות הגאונים שקרי תשובה סי' כ"א הובא זה ג"כ, וז"ל: ובהלכות קידוש ואשתלי ולא טעם ושתי ליה אהרינו מייתי ליה כסא אהרינא ומברך עליו בפהיג ושתי ולא צריך אהדורי קדושא, דאמר מר המקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא ואם לא לא יצא, והכוונה "ובהלכות" להלכות גדולות, ומה שהביא דאמר מר, הוא בפסחים ק"ז ע"א, גם בתשובות הגאונים (דפוס ליק סי' נ"ה) הביא תשובה לרב שרירא גאון המהלל וששאלתם שכתוב בהלכות קדש ואשתלי כו', כמו שהוא בשערי תשובה, ובהערות של לתשובות הגאונים (ליק תרכ"ח) העירוני שמה שהביא שכתוב בהלכות, שכן מובא בסוף או"ח אות ה' שבת סי' רע"א בשם ב"ה"ג, וכן ראינו בפרד"ס סי' צ"א אשבחן כתובות שאילות של אדונינו שרירא גאון וצ"ל ואדונינו רב האי וצ"ל שהשיב ל"אבא מרי זרבגן אלוף וצ"ל דכתב הכי והא דבכתבון דאשכחחון בהלכה [יש לתקן בהלכות] דמייתי ליה כסא אהרינא [מה חסר וכצ"ל דאשכחחון בהלכות קדוש ואשתלי ולא טעם ושתי ליה אהרינא] מייתי להו כסא אהרינא ומברך בורא פריה ולא צריך אהדורי קידושא, והשמים הסופר או המרפ"ס מן אחרונה עד אהרינא. כה) והני מילי כגון דקדוש ושתי ליה אהרינא ועדיין יושב במקומו סני בהכי דמברך על כוס אחר בפהיג דדיו אבל אי שלא במקום סעודה כו', כל זה נמצא בתשובות הגאונים דפוס ליק סי' נ"ה (בשערי תשובה סי' כ"א חסר מהצי השנית מהתשובה) וז"ל שם: לרב שרירא וששאלתם שכתוב בהלכות קדש ואשתלי כו' הכי סבירא לן דומני סני בהכי וזמני לא סני, היכי דמי או במקום סעודה קדוש ושקלי אהרינא לכסא ועדיין הוא יושב במקומו סני בהכי דמברך על כוס אחר בפהיג דדיו, ואי שלא במקום סעודה קדוש או קם מן ההוא דוכתא צריך למהדר ולקדושי ע"כ, וזה הובא בספר העתים ח"ב סי' קמ"ב (צד 191) וראיתי בארחות היום: ה' שבת אות כ"א ע"ב דף ס"ג ע"ד) שהביא כתב הרי"ש ז"ל ואי אשתלי ולא טעם כו' גם המאמר שהובא לפנינו בהאורה והיום כגון דקדוש ושתי ליה אהריני כו' עד סופו, וכגון לדברי ספר האורה שלפנינו, והביא בשם הרי"ש, וכונתו לרש"י, ועיין גם בפרד"ס סי' צ"א שגם שם הובא זה הכי סבירא לן כו' ושם היא באריכות, כו) ואי אשתלי ולא קדוש וטעם מדי מקדש, דאמר רבא הלכתא טעם מקדש טעם מבדיל, פסחים ק"ז ע"ב וק"ו ע"א, וכאשר הוא לפנינו ביה בכ"ז אי כ"ז נ"ו וראיתי כי בפרד"ס הוסיף מה מאמר גדול מן סי' האורה (דפוס קוש"ט) דף ו' ע"ד עד דף ט"ז ובדפוס ווארשו הוא בכ"ז צ"ו צ"ה צ"ס ק"א ק"ב ק"ג ק"ד ק"ה ק"ו) ובסוף סי"ב עד כאן מספר האורה וזה מתחיל ואם רוצה לפעום מדי מקדש, והוא בשעות כי לפני המול את הפרד"ס בקוש"ט היה ספר האורה מוקטע ונשאר (עיין מבוא לכן ה"י חסר כל ההתלהב, ונשאר רק סוף הלכות קידוש, וה"י מתחיל הליון אשר נשאר לפליפה במלך מדי לכן הוסיף המעתיק ואם רוצה לפעום מדי מקדש, וזה שיבוש וצ"ל כמו לפנינו, ואי אשתלי ולא קדוש וטעם" מדי מקדש, ובמחזור וויטרי סי' ק"ט (צד 86) הובא ואמר לן לאדם לפעום כלום עד שקדש, ואם שבה וטעם אפילו הכי מקדש, דאמר

ספר האורה

שבת מקדש והולך כל השבת כולו. ומאן דאית ליה שרנא [כביתו] ובעי למיכל בחצר מצותה למיתב בהדי שרנא ומקדש :

[נד] דין נר.

(ח) לא יפלה את כליו לאור הנר, אבל מסתכל הוא מה שבכוס. או מה שבקערה ואינו חושש. (ז) ולא יקרא לאור הנר (ג) אפילו נבונה שתי קומות. (ד) ואי איכא אחרינא בהדיה וקרי תרווייהון בחד ענינא שרי. (ה) ובין שמש קבוע ובין שמש שאינו קבוע בודק כוסות וקערות לאור הנר בדנפמא, אבל בדמשחא שמש שאינו [קבוע] אסור ושמש קבוע מותר. (ו) ואין מורין כן. ואלו נוי מדליק נר בביתא דישראל אסור [לישראל] לאשתמושי לאותו הנר הוודאי ארעתא דישראל הוא מדליק הדוא מריה דביתא, ואי מתקן הנר לאפושוי נהורא הכי נמי אסור לאשתמושי לאותו הנר ישראל, וכל שכן אם עבדו ושפחתו מדליק, ותיקן הנר שהוא אסור לשם רבן הם עושים. ועוד ששבייתתן על רבן : (ז) סלית שאחו בו את האור, פושטה ומתכסה בה, ואם כבתה כבתה. (ח) ובן ספר תורה שאחו בו את האור פושטו וקורא בו ואם כבה כבה ונר שעל נבי סבלא בשוכח מנער את הסבלא והוא נופל ואם כבה כבה, אבל במניח נעשה בסיס לרבר האסור ואסור לנער את הסבלא, נר שאחורי הדלת אסור לפתוח ולנעול הדלת כדרכו. (ט) דמודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות, ואסור לפתוח הדלת כנגד המדורה בשבת ואפילו ברוח מצויה. (י) בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד, ומותר לכבות את הנר בשביל ההולה שיש בו סכנה. כל הנרות מסולטין הויין מן הנר שהדליקו בו באותו שבת. הדלכה כרבי שמעון במקצה הויין מן מוקצה מחמת איסור, ומאי ניהו נר שהדליקו בו באותו שבת, (יא) פסוה שהדליקו בו באותו שבת דברי הכל אסור לשלשלו לא הדליקו עליו באותו שבת מותר לשלשלו לרבריהי הכל. וכן הלכה. (יב) ומטה שיש עליה מעות אסור לשלשלה אין עליה מעות מותר לטלטה. בין יחדה בין לא יחדה, והוא שלא היה עליה כל בין השמשות. (יג) אבל היה עליה כל בין השמשות מינו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכלי יומא, דנ מלוח מותר לשלשלו, בשר בין חי בין מלוח מותר לשלשלו. (יד) מנביהין מעל השלחן

הערות

רבא הלכתא טעם מקדש טעם מכדיל. (כז) דאמר רבא הלכתא טעם מקדש, פסחים ק"ו ע"ב וק"ו ע"א, (כח) זמי שלא קירש בעישי, פסחים ק"ו ע"א, (כט) מצותה למיתב בהדי שרנא ומקדש, בהאורה הנדפס בפרדס ס"י צ"ז הנוסחא מצי למיתב, ובכל ביני הירמא מצוה למיתב :

[נד] (ח) לא יפלה את כליו לאור הנר, משנה שבת י"א ע"א ובהאורה הנדפס בפרדס ס"י צ"ז הביא במקום זה לא יעשה אדם את צרכיו לאור הנר, ובכל כתבי יד הירמא כמו לפנינו בהאורה כ"י ח"ד"א, ט' ולא יקרא לאור הנר, משנה שם. (ג) אפילו נבונה שתי קומות, שם י"ב ע"ב, (ד) ואי איכא אחרינא בהדיה, ע"ין בנמרא שם י"ב ע"ב, (ה) ובין שמש קבוע, נמרא שם, וע"ש בפרש"י, (ו) ואין מורין כן, מן בדנפמא כו' עד ואין מורין כן, חסר בהאורה המובא בפרדס, (ז) סלית שאחו בהאור, שבת ק"ב ע"א, ובהאורה המובא בפרדס הוא ס"י צ"ז, (ח) ובן ספר תורה, הוא בנמרא שם, ומכיון עד נר שעל נבי סבלא, חסר בפרדס, (ט) דמודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות, בבורות כ"ה ע"א, י' בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד, כ"ה גס בכ"י א' ונ' ונוסף שם, אבל אין אומרין לו ככה ואל תכבה"י אבל בכ"י ב' חסר י"ב הסיום הזה, ונמצא י"ב בהאורה המובא בפרדס, רק שם בטעות ובדוחק התירו, צ"ל ובדליקה התירו, י' הדלכה כרבי שמעון במקצה, שבת מ"ד ע"א, (יא) פסוה שהדליקו בו, נמרא שם, ופרש"י מורה של מתכות ואינה מאוסה, (יב) ומטה שיש עליה מעות, (יג) אבל היה עליה כל בין השמשות, זה נשמט בהאורה המובא בפרדס ס"י צ"ז, (יד) מנביהין מעל השלחן עצמות וקליפין הכל כדברי בית הלל, במשנה שבת קמ"ג ע"א בית שמאי אומרים מעבירין מעל השלחן עצמות וקליפין.

עצמות וקליפין הכל כדברי בית הלל. טו) והלכתא מניחין נר על גבי דקל בשבת. טז) ואין מניחין נר על גבי דקל ביום טוב. ז) נוי שליטק עשנים או מילא מים להשקות בהמתו בשבת, מאכיל ומשקה אהריו ישראל. יח) אם אין מכירו, אבל אם מכירו אסור. יט) נזירה שמת ירבה בשבילו. כ) אבל אם הדליק את הנר להשתמש בו, או עשה ככש לזרד בו, יזרד וישתמש בו ישראל, בין מכירו בין אין מכירו, דנר לכש בין לאחד בין למאה:

[גה] דין שכיתת עבדים.

ה) ואסור לאדם לזרז לעבדו לקוש לנו ענבים שנאכל לערב, שעבדו חיוב לשמור שבת כמוהו. ז) ועבדו ושפחהו מותר לקיימן אף על פי שלא נתגירה, אבל חיוב אדם להשבותם מלעשות מלאכה כל עיקר, דכתיב למען ינוח עבדך ואמתך כמוך [דברים ה' י"ד]. ועבד כנעני שלא רצה, להתגיר אסור לקיימו וימכרונו לאלתר, ואם התנה אותו העבד עם רבו על מנת שאינו מל ונלול עמו שנים עשר הודש, אם מל מוטב, ואם לאו ימכרונו לניום, ושפחה שאומרת יהודית אני, וכל מעשיה מעשי ניום, מותר למכרה לניום, ולא כל הימנה שתאמר יהודית אני, שטכילת עבדים לא בסתר הוא. ג) כדאמרין נר צריך [טבילה עם] שלשה. ד) וקיימא לן דמוזהרין אנו ומצויין על שבות עבדים ושפחה בין מולין בין שאינו מולין:

[גה"] דין שלש סעודות.

ה) ועיקר שלש סעודות הראה בליליא הראה בצפרא והראה במנחה, והאי דנהניו למעבד תרווייהו אהרא (הוא) [וימנא אינא] מאן דלא שכיח ליה, ולא אסור לתקוני תרתי מאכלי לתרתו וימנא לשחרית ולמנחה. ז) וכי היכי דלא ליפסע במצות שלש

ה ע ר ו ת

ובית הלל אומרים מסלק את הטבלא כולה ומנערה, ובמרא ביצה ב' עיא הגירסא מניחין, ומה שהובא בסי' האורה כדברי בית הלל נראה כי הגוי' הוי' בית הלל אומרים מניחין מעל השלחן, והנה הראיש שבת פכיא הביא כמו שהוא במשנה. ב'יש אומרים מעבירין מעל השלחן, והנה שם בעל תפארת שמואל במקום בית הלל אומרים מעבירים ציל בית סמאי אומרים, נראה כי היתה הגירסא בהראיש. בית הלל במקום בית סמאי, אהרי כהבי ואת מצאתי בתוספתא שבת מ'יו הגוי' בית הלל אומרים מניחין מעל השלחן עצמות וקליפין, בית סמאי אומרים מסלק את הטבלא כולה, וכן היתה הגירסא לפני רש"י. טו) והלכתא מניחין נר על גבי דקל בשבת, שבת מיה ע'יא. עז) ואין מניחין נר ע'ג דקל ביום טוב, ומרא שם, וכאורה המובא בהפדרם ב'י ע'ז המאמר מקושע, וכצ"ל והלכתא מניחין נר ע'ג דקל [בשבת] ואין מניחין נר על גבי דקל] ביום טוב, והשמיים המוסר מן דקל עד דקל. יז) נוי שלקט עשבים כ'י, שבת קכ"ב ע'יא. יח) אם אין מכירו, שבת שם. יט) נזירה שמת ירבה בשבילו, הוא לשון הריף בשבת שם בפרק מ'יו. כ) אבל אם הדליק את הנר להשתמש בו כ'י, עד סופו הוא בריף שם וי"ל ודוקא מים ועשבים דהיישנין להכי, אבל הרלקת הנר וכבש דליכא למוגור שמא ירבה בשבילו, כדאמרין נר לאחד נר למאה, אף על פי שהוא מכירו אם עשה כשבילו מותר עכ"ל, וכן הובא כן בהראיש מ'יו פי' י"ב, ועיין בשבלי הלקס השלם ס'י קי"ב [דף מ"ג ע"ב]:

[גה] ה) ואסור לאדם, הובא בפרדס בשם האורה ס'י צ"ה, ושם סמעות לקום לי עשבים ציל ענבים, ז) ועבדו ושפחהו, בכ"י א' ב' ו'י וגם בפרדסם הגירסא ושפחהו בלי מלת ועבדו. ג) כדאמרין נר צריך שלשה, תקנתו צריך טבילה עם שלשה, כמו שהוא בכ"י א' ו'י ובפרדס. ד) וקיייל דמוזהרין אנו ומצויין על שבות עבדים ושפחהו בין מולין בין שאינן מולין, כסור אריח ס'י שרד איתא אדם מצווה על שבות עבדו, והי"ם שפל ושבל לשם עבדות וקבל עליו מצוות הנהגות בעבד, אבל לא מל ושבל אמילי קבל עליו שבע מצות הנהגות בבני נח הרי הוא כנר תושב ומותר במלאכת בשבת, ודוקא לעצמו, אבל אסור במלאכת רבו ע"כ, וע"ש בכ"י :

[גה"] ה) ועיקר שלש סעודות, ככל הכי גם בפרדס מחובר זה לרין שבות עבדים, ובאמת הוא דין בפני עצמו בענין שלש סעודות. ז) וכי הובא דלא ליפסע במצות שלש סעודות שרינן לחו

סעודות, שריתן להו לפסוק סעודתן משום כבוד שבת, ולברך ברכת המזון באמצע ואף על גב דדעתיהו למיכל טפי הני ברכות לאו לבטלה נינהו אלא לקיומו. שלש סעודות שצוהו המקום ומכריבין להו אך מצוה מן המובחר למעבדינהו שחרית ומנחה (כדאשכחן בערבי פסחים ערב פסח שהל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת, ומשירין מזון שתי סעודות). (ד) ומי שאכל הרבה ואין נפשו יפה עליו לאכול שלש סעודות, אם יכול לאכול כביצה ואינו מצטער יאכל ויקיים, ואם לאו פטור. שלא תקינו שלש סעודות אלא לכבוד שבת ולעונג. וכיון שמצטער פטור. וביומא דשבתא דחסרי עשרים וארבעה ברכות מתפלות ערבית יוצר ומנחה ושני ברכות תפילין שאין נוהגת בשבת ויום טוב [אייתי תשעה עשר] הילופינהו, שבעה תפילות מוסף, ושמונה דסעודה שלישית וארבעה דהבדלה, הרי תשע עשרה אשתיריו חמשה וצריך לאשלימינהו במיני מגדים, מדיחין כוסות וקערות ותמחין מלילי שבת לשחרית ומשחרית למנחה, ומן המנחה למעלה אסור, וכוסות מותרין שאין קבע לשתיה ולמרהט בשבתא [לבי מדרשא] שפיר דמי (ס) [דאמר רבי זירא מריש כי הוה חזינא להו לרבנן דקאי רהטי לפידקא [דשבתא] אמינא קא מהלליין רבנן שבתא כיון דשמענא להא דאמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי לעולם יריץ אדם לדבר מצוה ואפילו בשבת שנאמר אהרי ה' ילכו כארהי ישאג [הושע י"א ז'] אנא גמי רהיטנא:]

(נ) הלכות ברכות שבת.

(א) משכימין לבתי כנסיות לדברי שירות ולפסוקי דמרה, ולהאריך בהם כפי הצורך, כדי לקרות קריאת שמע בעונתה, ומתפלל תפילה בעונתה, ויורד שלח צבור לפני התיבה וענו קדישתא, ומשלים תפילת יוצר וברכת כהנים, ומפטירין בקדיש עד עושה שלום, ויושבין הציבור כולן ומסדרין את הפרשה דענינא דיומא, שנים מקרא ואחד תרגום, ואית נמי דמפסיקין בקדיש, ואית בעי למיעסק בתנויי, ואית נמי מוציאין

הערות

לפסוק סעודתן ולברך ברכת המזון באמצע. הרב בעל ברכי יוסף בשו"ת ברכה סי' רצ"א סי' כ"י הביא זה בשם ס' האורה כ"י סי' נ"ה, ועי' מה שהביא גם בשם הרב אלברגוני בשו"ת הגאונים כי שכתב דהוי ברכה לבטלה, עיין בענין זה באריכות בשבלי הלקט השלם סי' צ"ג, וראיתי בפרדס בס' צ"ב (הוא אינו מס' האורה) הובא וז"ל: שלש סעודות בשבת, אלו הם אחת בערב שבת, ואחת בשחרית ביום, ואחת בצהריים, ובדוכתא אחרית חשיב להו להני עיתות ביום עת סעודה, כדאמר קעות שאכל בהן ערבית ירחין שחרית, שחרית ירחין בצהריים, נמצא דערבית ושחרית וצהריים זמן סעודה הן והמפסיקין על שלהם ומכריבין ברכת המזון בין שני תבשילין פקות הוא ושלש סעודות לא יצא ע"כ, והוא ניכר באוסרו והיתר כ"י סי' רצ"ד, ועיין בתוס' שבת ק"ח ע"א ד"ה כמנחה, ובהראש שבת פ"י סי' ה' (ג) כדאשכחן כ"י, הוספתי כמו שהוא בכ"י א' וכ"י ג' (ובכ"י ב' חסר ג"ס), וכן הובא ג"כ בהאורה המביא בפרדס סי' צ"ח, המלות בערבי פסחים יש לתמוך והוא כנראה פסחים י"ג ע"א, ועיין בתוס' שבת ק"ח ע"א ד"ה במנחה, (ד) ומי שאכל הרבה ואין נפשו יפה לאכול שלש סעודות אם יכול לאכול כביצה ואינו מצטער יאכל ויקיים, זה הביא הרב בעל ברכי יוסף בשו"ת ברכה סי' רצ"א סי' א' בשם רש"י כ"י האורה כ"י סי' נ"ה ע"ש, ועיין זה נמצא תשובה לרב נחשון גאון ז"ל בתשובות הגאונים שצ"ח תשובה סי' רכ"ז, וששאלתם מי שמצטער ואינו יכול להשלים שלש סעודות כשהוא אוכל כך הוא כל מי שאינו יכול לאכול כביצה ומצטער ממנה פטור, שלא תקנו חכמים שלש סעודות בשבת אלא לעונג שבת ולכבודו ועיון שמצטער אין לו עונג ישפוט, (ה) דאמר ר' זירא, ברכות ז' ע"ב, והוספתי כמו שהוא בכ"י א' וכ"י ג' (ובכ"י ב' חסר ג"ס), וכן הוא בהאורה המובא בפרדס סוף סי' צ"ח, ובמקום לעולם יריץ אדם לדבר מצוה, הני לפענו כנראה לדבר הלכה ;

(ג) משכימין לבתי כנסיות, הוא בפרדס בשם האורה בס' צ"ב, (ד) אמר מורי כך שמעתי כ"י עד והכין הלכתא, הוספתי כמו שהוא בכ"י א' וכ"י ג' (וחסר גם בכ"י ב'), וכן הוא בהאורה הנ"ס

ספר תורה לאלתר ממקומו ועומדין מפניו וקורין ומתרגמין ומפטרין ומשלימין תפלת
 מוסף. (ג) [אמר מורי כך שמעתי שנהגין בבתי כנסיות של חכמי הדור, בשבת אין
 מוציאין אלא ספר תורה אחת, וקורין שבעה ומקדיש לאלתר, והמפטר קורא בו ג'
 פסוקים מפני כבוד התורה, ואחר כך גוללה וכשמוציאין שני ספרי תורה, אין מקדישין
 עד שמסיים לקרות בשני, וכן הדין נהגן בשבת דהד סיפרא, דכיון דאמר רבנן אין
 המפטר קורא בתורה אלא מפני כבוד התורה, למה לקדושי בתריה פרישה בפני עצמה,
 שכבר סיים השביעי את הסדר, אבל היכא המפקין תרי סיפרא תורה המפטר קורא
 בפני עצמו בחד מנייהו, נמצא פרישת של היכת ציבור הוא לקדושי בתריה, ובקדושי
 אחד פוטר את שתיהן, והבין הלכתא], ואמר לאיניש לאישתועיי מני פתח ספר תורה
 עד דמסימו למקרי, וכן נמי נהגו למשלם פרישותיהם עם הצבור אחר תפלה ואי נמי
 אפשר דמקדמו טובא בעמוד השחר ומשלום פרישותו ומשכים לתפלתו, (ג) וכד מנכסין
 לבי כנישתא ובעי למדוע אי הוה עשרה, קיימא לן דאסור למנות אפילו לדבר מצוה,
 והיכא עבדו פתח חד ואני תנין ברוב, ג' חסדך, ד' אבוא, ה' ביתך, וכד משלמי האי
 פסיקא על האי סידרא, ידעו דאיכא עשרה, וכד קרי קרי סדרא קרי שבעה גברי,
 ומכריכי כלהון לפניהם ולאחריהם גיורא משום הנכנסין והוציאין, והלכתא פותח ורואה
 בספר תורה מקום שיש לו לקרות ומברך, ומצוה לקרות כל אחד ואחד, (ד) ואם לא
 ידע העולה לקרות בדרוק, על החזן לסייעו בלחש, ואי נמי אם העולה לא גמיה,
 לימא ליה החזן בלחש כל תיבה ותיבה, והקורא יקרא בקול רם, כי היכי דלשמעו
 ציבורא, ובהכי נפיק ידי חובתיה, ומצוה נמי לתרגמי לכולהו, (ה) והכל עולה למנין
 שבעה אפילו קטן ואפילו עבד, (ו) והמפטר עולה למנין שבעה היכא דלא אפסיק
 בקדיש, ואי אפסיק בקדיש אינו עולה, והקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקין, וגם
 אין משיירים כפרישה פחות משלשה פסוקים, (ז) והמפטר לא יפחות מאחד ועשרים
 פסוקים כנגד שבעה שקראו בתורה, ואי סליק ענינא בכציר מעשרים ואחד פסוקים,
 (ח) כגון עולותיכם [ספן] [ירמיה ו' כ"א] לא איכפת לן :

[גז] הלכות מלשולי שבת.

(ה) תנו רבנן שבו איש תחתיו [שמות י"ו כ"ט], כתחתיו גופו שלש אמות

הערות

בפרדס סי' צ"ט, ולא נודע לי למו כגון כמה שהביא, אמר מורי, (ג) וכד מיכנסין לבי כנישתא ובעי
 למירע אי הוה עשרה קי"ל אסור למנות אפילו לרבר מצוה והכי עבדי כו', בספר העתים הובא בשם
 תשובה לרב האי גאון כד מנכסי ציבורא וצריכי למהיו אי הווי כי עשרה פרוס על שמע כו' לא מנו
 להון ראשון ושני, אלא קרו פסוקי, כגון ואני ברוב הסדר אבוא ביתך וכו' דכד מיכנסין בבי כנישתא
 ובעי למפתח בעלמא ובעינן למירע אי הווי עשרה קי"ל דאסור למנות את ישראל אפילו לרבר מצוה
 כו', הולכך כד הווי בבי כנישתא ומספקא לן אי הווי עשרה או לא כי היכא דלא ליעיון חד בהבריה
 ולא ליתו לירי חושבנא, פתח קמא ואמר ואני, וחבריה [ציל ותיניה] ברוב וגי בהסדרך, ודי אבא, והי
 ביתך, וכן כוליה, וכד משלמי האי פסוקא על הדין סידרא ידעו דאיכא בי עשרה כו' עביל, (ד) ואם
 לא ידע העולה לקרות כו', הוא לשון ספר העתים, (ה) והכל עולה למנין שבעה, מנילה כ"ג ע"א,
 (ו) והמפטר עולה למנין שבעה היכא דלא אפסיק בקדיש ואי אפסיק בקדיש אינו עולה, הרי"ף מנילה
 ס"ד הביא מפטר עולה למנין שבעה וכן הלכה, אלא אשכחן סרב נפרוטי גאון דאמר משמיה דרבנן
 מבוראי דהיכא דקרי שיתא ואפסיקו בקדיש והדר אפסירו אינו עולה, והיכא דלא אפסיקו בקדושה
 לקמיה המפטר עולה למנין שבעה עביל, והוא מקור לבעל האורה והרב בעל ברכיוסף בשו"ת ברכה
 או"ח סי' רמ"ב הביא דברי רש"י מספר האורה כ"ג סי' נ"ו, (ז) והמפטר לא יפחות מאחד ועשרים
 פסוקים, מנילה כ"ג ע"א, (ח) כגון עולותיכם, גמרא שם :

[גז] (ה) תנו רבנן שבו איש תחתיו כתחתיו כו', כן הוא כאן גם בכ"י ב', אבל בכ"י א' וכ"י ג', גם
 בהאורה המובא בהפרדס סי' ק' מתחיל מן מותר לאדם לילך על גבי עשבים, שהוא במאמר של

ואמה, כדי שישוט ידים ורגלים אלו ארבע אמות. (ג) אל יצא איש ממקומו. [שם שם] אלו אלפים אמה של תחום שבת, וקיימא לן דכל בר ישראל ששונה [בשבת] במדברות באתרא דלית תמן מחיצות, אין לו לשלטול אלא ארבע אמות והילוך נופו עד אלפים אמה, אי אצטריך ליה מידי התם, וברשות היחיד אם הוא מיוחד לו לבדו משלטל את כולו, ומהלך נופו חוץ לרשותו עד אלפים אמה, ואם אינו מיוחד לו, אלא שיש שם דיוורין הרבה, משלטל בכלוך על ידי עירוב, ונופו של אדם מותר לו להלך מרשות לרשות אלפים אמה, אבל כי שלמו אלפים אמה לא שנת מרשות לרשות, ולא שנת בתוך רשות אחת עצמה, אסור לפסוע אפילו פסיעה אחת נסת. (ג) ומשום הכי דאתי בספינא בשבת אסור לצאת מן הים שהוא כרמלית לרשות הרבים, משום דוודאי מהוץ לתחום אתי, והלכך אסור לצאת חוץ למקומו, אבל אם שבת בתוך התחום עד שחשיכה באותה ספינה, מותר לצאת ממנה. (ד) מותר לאדם לילך על גבי עשבים בשבת, דבר שאין מתכוון הוא ומותר. (ה) אין מחשיבין על התחום לשכור פועלין ולהביא פירות, אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פירות בידו, לאחר שמכריל מחשיבין על התחום להביא בהמה, היתה עומדת חוץ לתחום קורא לה והוא באה, ומחשיבין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין. (ו) ואומר לו לך למקום פלוני כו', השוכר את הפועל לשמור לו את הפרה, לשמור לו את התינוק, אין נותנין לו שכרו של שבת, לפיכך אין אחריותו עליו, ואם היה שכיר שבת, (ז) [שכיר חודש שכיר שבוע, נותנין לו שכרו של שבת], לפיכך אחריותו עליו בשבת, ולא יאמר לו תן לי שכרי משבת, אלא תן לי שכרי של עשרה ימים. (ח) מי שהחשיך לו בדרך נותן כיוסו לנכרי, או מניהו על ההמור, ואם אין עמו

ה ע ר ו ת

אחר זה, והמאמר תנו רבנן שבו איש תחתיו הוא במקומות הגיל להלן אחר המאמר שהוספתי ופנה שסמנה כתבתי, עיין בהקדמה י"ט, ומה שסוכא פה תיר שבו איש תחתיו כו', בנפרא עירובין מיה עיא איתא כך הגי' ד' אמות היכא כתיבא, כדחתוי שבו איש תחתיו, כדחתוי, נופו שלש אמות ואסא כרי לפשום ידיו ורגליו, ובעירובין שם דף נ"א ע"א הני אלפים אמה היכן כתיבא, הניא שבו איש תחתיו אלו ד' אמות, וכן במכילתא בשלח מסכת ד' פרשה ה' שבו איש תחתיו, אלו ארבעה אמות, ונפרשי עדיה בשלח מ"ז כ"ט שבו איש תחתיו, מכאן ססכו חכמים ד' אמות ליוצא חוץ לתחום, כ' אל יצא איש ממקומו אלו אלפים אמה של תחום שבת, בנפרא עירובין שם אל יצא ממקומו אלו אלפים אמה, וכן במכילתא שם אל יצא איש ממקומו אלו אלפים אמה, וכן רשי' עדיה שם כתב אל יצא איש ממקומו, אלו אלפים אמה של תחום שבת, (ג) ומשום הכי דאתי בספינא בשבת אסור לצאת מן הים שהוא כרמלית לרשות הרבים כו', אבל אם שבת בתוך התחום עד שחשיכה באותה ספינה מותר לצאת ממנה, בעל שכלי הלקס השלם סי' ק"א הביא שאלו לפני רב יהודה גאון ז"ל ספינה שבאה מחוץ לתחום בשבת מה לעלות בני העיר לחוכה בשבת, והשיב מותרין בני העיר ליכנס ולצאת ולאכול מפרותיהן, אבל הספינה אינן רשאין לצאת, וגאון אחר כתב מותרין לעלות, אבל אם עלו בספינה אין יורדין בשבת, ונח בתוכה הגאונים הנרמס בליק סי' מ"ה (דף י"ח ע"א), הובא תוב שאילו מן קפיה נבר רב יהודה גאון ריש מתיבא ז"ל ספינה שנכנסה בגמל והיתה בתוך התחום מבעוד יום מה לירד הימנה בשבת ואסר סותר, וספינה שבאת מחוץ לתחום מה לעלות לה בני העיר בשבת, ואסר סותר, ועיין באור זרוע ה' ע"ט סי' ו', (ד) מותר לאדם לילך על גבי עשבים בשבת, מכאן מתהלך בכ"ז א' ו' וספר האורה הנרמס בפרדס סי' ק"י, עיין לעיל הקדמה א', (ה) אין מחשיבין על התחום לשכור פועלין וכו', מן אין מחשיבין על התחום עד מחשיבין על התחום להביא בהמה, הבר בכ"ז ב' ו', ובפרדס, ונמצא לנכון גם בכתב יד א', וכך איתא שם אין מחשיבין מעל התחום להביא בהמה, (ו) ואומר לו לך למקום פלוני כו', כ"ה בכל כ"ה, ובפרדס הביא ואומרים לנו לך למקום פלוני, ופלה כ"ה הבר, (ז) שכיר חודש, הופסתי כמו שהוא בכ"ז א' ב' ו', ובפרדס הבר מן ואם היה שכיר שבת עד לפיכך אחריותו עליו בשבת, (ח) מי שהחשיך לו בדרך נותן כיוסו לנכרי, כו', כל המאמר או מניהו על ההמור עד אסר

ספר האורה

נכרי כשהיא מהלכת מניהו עליה, וכשהיא עומדת נוטלו הימנה, ואם אין עמו לא נכרי ולא חמור, אמר רבי יצחק מוליכו פהות פהות מארבע אמות [וכן הלכה ואין מורין כן, צריך לישב על פהות פהות מארבע אמות] אבל [עמידה] אסור, ואם עשה כן מחלל הוא את השבת. (י) ודוקא כים דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו, אבל מציאה לא, ואם היתה חבילתו מונחת [לו על כתיפו] רץ תחתיה עד שהוא מגיע לביתו וזרקו כלאחר היר, ודוקא רץ, אבל קלקלי לא, דכיון דלית ליה היכרא אתי למיעבד עקירה והנחה, ואם היתה בהמתו טעונה כלי וזוכית כנון קדני דאומני דלא חויין לשלשולי, מביא כרים וכסתות ומניחן תחתיה ומתיר החבלים, והשקים נופלים מאליהן, ודוקא בשלופי וזשרי דאי בעי שמיט להו לכרים וכסתות מתותיהו ולא מבטל כלי מחיכנו; ובהמה שנפלה לאמת המים בשבת, מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה, ואם עלתה עלתה, ואף [על נב דקא מבטל כלי מהיכנו צער בעלי חיים קודם דהוי דאורייתא, והני מילי בדלא איפשר למיעבד פרנסה במקומה, אבל איפשר למיעבד [לה] פרנסה במקומה, עושה לה פרנסה ודיו, ותרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתכנס, אבל אין מרדין אותה בחצר משום דמקמיא נפשה, אף על פי ששאר בהמה היה ועוף מרדין בחצר, אפילו ברשות הרבים, תרנגולת אפילו בחצר אסור לדרותה, והאשה מרדה את בנה ברשות הרבים, נוטל אחת ומניח אתה דדמי כמהלך, אבל היה נודר אסור ברשות הרבים, אבל ברשות היחיד מותר לשלשלו. (*] ומחמר כלאחר היר ליכא אלא איסורא דרבנן, אבל מחמר כדרכו איסורא מדאורייתא הוא, ומיהו לא הוה מאבות מלאכות אלא לאו בעלמא הוא [בלא מלקות] וענין מחמר הוא, המנהיג בהמתו ועליה משאי ודרך אותה בהמה להטעינה משאי וכל צערא דבהמה שרי ולא חיישינן לשחיקת סממנין, הלכך אי אכלה כרשינין יריצנה בחצר משום רפואה, ואם אחזה דם מעמידין אותה במים בשביל שתצטנן, המוליך בהמתו לשחות וימשכנה באסור ישמור (יג) שלא יהא אפסר יוצא מתחת ידו טפה, כלומר שלא ישלשל האסור מתחת ידו כדי כריכה, והא דתניא ובלבד שינביה האסור מן הקרקע טפה, אוקימנא בחבלא דביני וביני, כלומר שלא יהיה האסור נתון בראש הבהמה וראש האסור ביד האדם המושך אותו ואותו דביני וביני ינביהו שלא יהא קרוב לקרקע טפה [וכן הלכת], וקיימא לן דישאל מצווה על שביבת בהמתו וזיה ועוף דיליה, וגם הם כרגלי חבילים שאין להם רשות להניחם לילך ולשתות [מים] ולא לשום מידי חוץ למקומו, והלכך אסור לו לבר ישראל לאושילו ולאזנירו בהמתו לגוי אפילו קודם שבת. (יד) [אלא אם כן היתה במקום קרוב דמהרריה ליה ניהליה ערב שבת] עם חשיכה, ואם תאמר כיון דאושילה או אונרה קנייה וקיימא לה ברשותיה לענין שביבת שבת, לא

הערות

רבי יצחק ליתא בכ"י א' וגי, ובפרדס סספר האורה סי' ק' ורף כיב ריש ע"ג ושם איתא רק מי שחשך בדרך נותן כיסו לנכרי וכו', ואמר ר' יצחק, וכאשר לפנינו בכ"י חידמי כן הוא גם בכתב יד ב', לו וכן הלכה, הוספתי כמו שהוא בכל כ"י, ובפרדס סספר האורה, והשמים המסתיק מן ארבע אמות עד ארבע אמות, (י) ודוקא כים דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו כו', כל המסר עד המוליך בהמתו לשחות וימשכנה, הוא בכ"י א' וגי בהתחלת המסר, וכן הוא בפרדס בשם האורה (סי' ק"ב דף כ"ג רע"ג), ונסמא בכ"י ב' כמו בכ"י חידמי שלפנינו. (י*) ומחמר כלאחר היר, גם זה הוא בכ"י א' וגי במסר שבו איש תחתיו, וכן בהאורה הנרשם בפרדס סי' ק"א, (א) המוליך בהמתו, סמאן נסמא בכ"י א' וגי ובפרדס, עיין בהערה שלפניה, (יג) שלא יהא אסור יוצא מתחת ידו כו', כיה בכל כ"י, ובפרדס סי' ק' הובא בשם האורה, ונטשם סורה שלימה וכן צריך לומר ישמור שלא יצא אסור מתחת ידו (טפה, כלומר שלא ישלשל האסור מתחת ידו) כדי כריכה, (יג) אלא איב כו', הוספתי כמו שהוא בכל

ספר האורה

מצית אמרת, הוא דשכר שבת קא שקיל, ועוד דבהמה שם בעלים עליה ואילו היכא דאונרה ישראל לבהמתו לנוי לארבעה או להמשה ימים כי היכי דניהדריה ניהליה בערב שבת עם חשיכה, ועבר ההוא נוי על דעתו או דאזיל לארעא רחוקא ולא מצי ישראל למיסבה מיניה האי שבתא, אסור למישקל מיניה אנר שבתא, והיכא דאנר ישראל בהמתו לישראל חבירו ואמר ליה על מנת דליתן ליה כל תלתין יומא דקיימא ההוא בהמה גביה יד) [אנרא דינרא לכל יומי ומשכה ההוא בהמה גביה] יומין טבא, מדו למישקל מיניה אנר תלתין יומין והרי אית כהון [ארבע] דינרא דארבע שבתות, הכי דיניה אי אסר ליה יומא בדינרא, אף על גב דכל ישראל שוכתי שבת [הם] ובהמתוהון [שוכתת] עמהן, אפילו הכי מיהו כשכר שבת ואסר, ואי אמר ליה בהבלעה, כנון דאמר ליה שבעה דינרים תתן לי בכל שבת ושבת, או תלתין [דינרין] בכל ירחי שרי, הבלעה משרא שרייא, והנו מילי בבהמה של ישראל דמזווה על שביית בהמתו, אבל אי אנר איניש או אשאייל ספינתיה לנוי לשבעה או לעשרה ימים וקא מסניא ההוא ספינתא בשבתא לית לן בה, דאי משום שביית [כלים] לא היישנין לשביית כלים, אלא היכא דעבדי מלאכה ברשותיה דישאל אבל אי אושלינתו מקמי שבתא ועבדי מלאכה ברשותיה דנוי לית לן בה משום שביית כלים ואי משום שנקראת על שמו [לא] דמא למרחין [דמרחין] משום הכי אסור בארושותא דמרחין לא עבדי אינישי ונקראת על שמו, אבל ספינה לא נסקא מכלל שאר כלים ואינה נקראת על שמו ומותר, וישראל ונוי שהם שותפים במלאכה ושותפות כלים וסחורה, משפט אחד להם, ועיקר שיתנו מתחילה שלא ינע [ישראל] בשכר שבת כל עיקר, ואין לחוש לשביית כלים אלא במקום קבוע כמרחין ובית הבר, ובורני וריחים בזמן שהיה אחד מהן של ישראל כולו מפני שהוא קבוע נקרא על שם ישראל [וכשהגוי עושה בו] מלאכה בשבת יש שם חילול השם ברבר, אבל כלים המטלטלין ממקום למקום, שכיון שהוא ביד נוי וברשות נוי הן מערב שבת מבעוד יום, אף על פי שהן כולן של ישראל, אם עשה נוי מלאכה בהם בשבת, אין בכך כלום מפני שאין נקראין אלא על שמו, וכל שכן שנשותפות נוי וישראל שאם נוי עושה בהם מלאכה (טו) אין בכך כלום, דליכא שביית כלים אלא ישראל עצמו שלא יעשה בהן מלאכה בכלים שלהן, וכן הלכה, (טז) וישראל שיש לו בית ריחים של מים ונותן אותו לנוי בקבלנות מותר, משום דכיון שהשכירו לנוי קנאו נוי דשאלה קניא אנרא קניא דהלכה כבית הלל דלית להו שביית כלים, (יז) וריחים של ישראל יתן חוץ לתחום מותר ליתן אותו בקבלנות לנוי, אף על פי שזוחן בו נוי בשבת דהלכה כבית הלל, (יח) והלכתא צרדין אסורין אבל צדי צרדין מותרין, הילכך אסור לשמשף אפילו בצרדין של חמור, דלא מיבעיא על שדרתו של חמור דדרך הכיבה הוא, אלא אפילו

הערות

כ"י, וגם בפרסם שם מספר האורה והשמים המעתיק שבת עד שבת, יד) אנרא דינרא כ"י, הוספתי כמו שהוא בכל כ"י, וכן בפרסם מספר האורה, והשמים המעתיק מן בהמה גבוה עד בהמה גבוה, (ע) אין בכך כלום דליכא שביית כלים אלא ישראל עצמו שלא יעשה בהן מלאכה, זה נמשך כהאורה הנודם בפרסם ורף כ"ב ע"ג) והשמים המעתיק או המדמים מן עושה בהם מלאכה עד יעשה בהם מלאכה, (עז) וישראל שיש לו בית ריחים כ"י, עד וריחים של ישראל, נמצא גם בכ"י א' וב' וחסר בכ"י ג', וכן חסר בפרסם בשם האורה ס"י ק' (רף כ"ב סוף ע"ג), יז) וריחים של ישראל, טכאן הוא י"ב בכ"י ג', עיין הערה שלפניה, גם טכאן הוא בפרסם שם מספר האורה, יח) חוץ לתחום, ובפרסם מספר האורה הניו וריחים של ישראל של יד חוץ לביתו מותר, וגם בכ"י ג' כתוב מן של ישראל של יד והטלות לתחום מותר, נשטמו, וגם בכ"י א' וב' הניו של ישראל של יד, יט) והלכתא צרדין אסורין אבל צרדי

ספר האורה

צדי חמור נמי אסור דצדדין אסורין, אבל צדי צדדין דמותרין כנון דהק באילן ונתן בו עין או קורה שנמשכת ויוצאת הוין לאילן ואתה קורה עצמה היוצאת מן האילן הוא צדי האילן, ואם עשה סיכה ונתן ראשי העצים של הסכך אותה קורה הקבועה באילן אותה סכך נקראת צדי צדדין. אי נמי סולם הסמוך על אותה קורה היוצאה מן האילן שאסור לעשות באותה הקורה שהוא צדדין, ומותר לעלות בסולם שהוא צדי צדדין ובלבד כשלא יניח רגלו כשעולה בסולם באותו עין הקבוע באילן אלא מותר להניח רגלו בשליבותיו של סולם לעשות ממנה לביט או לעלייה ולדבר המותר לעלות לו בשבת. כ) והלכתא כרבא דאמר דבר שמלאכתו היתה, כנון כוסות וקערות וכדומה להם מותר לשלטל בין לצורך גופו בין לצורך מקומו ואפילו מחמה לצל, דבר שמלאכתו לאיסור כנון קורנס של נפחים לפצוע בו אנונים וכיוצא בו לצורך גופו מותר, מחמה לצל אסור. כג) [אבל של בשמים כיון דקסיד עליה מחד ליה מקום אסור לשלטול בין לצורך גופו בין לצורך מקומו, וכל שכן מחמה לצל]. כד) ותרבא דאשכחי הוא אוזמל [של רצענין], וסכינא דאשכחא הוא סכין המיוחד לשהיפה והצינא דנגרי הוא הנרון והמעצד של הרש וכל כיוצא בה, דאם קסיד עליה אי מפניו ואדם קבע מקום ומסיה דעתיה מלעשות בהן מלאכה אחרת והוה מוקצה מחמת חיסרון כים ואסור לשלטלן ואפילו לרבא. כה) והלכתא כל הכלים הנוטלין בשבת שבריהן נוטלין עמהן. כו) בין שנשברו בשבת בין שנשברו בערב שבת. כז) ובלבד שיהיו עושיין מעין מלאכה [אפילו מעין מלאכה] אחרת. כח) ומנוסת חבית והוא כיסוי חבית שנתכתה הוא ושבריה מותר לשלטל בשבת. כט) ולא יספות ממנה שבר, לכסת

הערות

צדדין מותרין, בכי אי וכי נה. גם בהאורה הנדפס בפרדס סי' קי (כ"ב ע"ג) נמצא מה המאמר ופנה שפמנה בחבן וחררה שפמנה בנהלים. אולם בכי של חיריא שלענינו ובכ"י ב' הוא להלן סי' נ"ה כהנהר כ"ד וכל סי' נ"ו מסונה בפרד שלו בין כ"י חיריא וכ"י ב', ובין כתב יד א' ונ', וספר האורה הנדפס בפרדס סי' קי ק"א ק"ב ק"ג ק"ד ק"ה ק"ו, והמאמר והלכתא צדדין הוא בפרדס שם, סי' קי (כ"ג ע"א). כ) והלכתא כרבא דאמר דבר שמלאכתו היתה בו, שבת קכ"ג ע"ב, וע"ש בפרדסיי, וחמלוף -כנון כוסות וקערות וכן קורנס של נפחים גוסף מבבל האורה. ועין בסור אית סי' שיה, ובכ"י שם, כ"ה) אבל של בשמים כ"י, הוספתי כמו שהוא בכ"י א' ונ'. ובספר האורה הנדפס בפרדס סי' ק"א (כ"ג ע"א), וחסר גם בכ"י ב', ועיין בנמרא שבת קכ"ג ע"א אבל דבשמים קסיד עליה, ועיין בסור שם ובכ"י שם, כ"ז) ותרבא. דאשכחי וסכינא דאשכחתי והצינא דנגרי. שבת קכ"ג ע"ב, והפ"י שהובא בהאורה על הרבא דאשכחתי שהוא אוזמל של רצענין, וברש"י בנמרא שם הביא סי' סכין של רצענין, והפ"י בהאורה, על ככינא דאשכחא שהוא סכין המיוחד לשהיפה, אולם רש"י בנמרא שם סי' סכין של בין המקולין שהקצבין מקצבין בו בשר, והכ"י התוס' שם ד"ה וסכינא דביאו דברי רש"י וכתבו וי"מ סכין ששוחטין בה, והוא כמו שפירש בעל האורה, וראיתי כי גם הערוך בערך סכין א' כתב סי' סכין המיוחדת לשהיפה, ומה שפירש האורה על הצינא דנגרי הוא הנרון והמעצד של הרש. רש"י בנמרא לא שפירש, והערוך בערך חצן הביא תרגום מסיי ידו הרש במעצה, עובר ידי נגר בהצינא, וזה שהביא בעל האורה גרונ ומעצד של הרש, ובהאורה הנדפס בפרדס סי' ק"א בשעות וחצנא דנגרי הוא הברול והמעצד של הרש, צ"ל הוא הנרון, כמו שהוא בכל כ"י, כ"ה) והלכתא כל הכלים הנוטלין בשבת שבריהן נוטלין עמהן, כ"ה) ככאן גם בכ"י ב' אבל בכ"י א' ונ' ובספר האורה הנדפס בפרדס סי' ק"ב (כ"ג ע"ב), הובא זה במקום אחר, ובפרדס בשעות שבריהן מותרין במקום שבריהן נוטלין, כ"ה) בין שנשברו בשבת בין שנשברו בע"ש, ומרא שם, ועיין ברי"ף שבת סי' ז' מה שהביא מבבל הלכות משמיה דרב צמח גאון ו"ל. כ"ה) ובלבד שיהיו עושיין מעין מלאכה, משנה שם, והסיני בהאורה אפילו מעין מלאכה אחרת, כמו שתתני, הוא בנמרא שם, כ"ו) ומנוסת חבית והוא כיסוי חבית שנתכתה היא שבריה מותר לשלטל בשבת, בנמרא שבת קכ"ד ע"ב איתא מנוסה שנתכתה הוא ושבריה מותר, ורש"י פירש שם מנוסה של הכאת שנתכתה החבית, ובכ"י ב' בשעות שנתכתה, וצ"ל שנתכתה, ובכ"י א' בשעות שנתכתה, ובכ"י ג' בשעות שנשכתה, ובהאורה הנדפס בפרדס בשעות שנתכתה, כ"ו) ולא יספות

בה את הכלי ולסמוך בה כרעי המשה ואם זיקה לאשפה מבעוד יום אסורה. (כ) פירוש לא יספות לא (יסמוך) [יחתוך]. (כח*) ומותר לרבץ הבית אפילו לכתחילה. (כט) וקנה שהתקינו בעל הבית להיות פותח ונועל בו אף על פי שאינו קשור ותלוי אם יש לו תורת כלי פותח ונועל בו. (ל) וכיסוי בור דות וכיוצא בו דהוין כיסוי קרקעות אם יש להן בית אחיזה משלשין אותן ואם לאו לא. (לא) כסוי כלים. (לב) כנון כסוי בדים ופיטשין וכיוצא בהן בין יש להן בית אחיזה בין אין להן נישלין בשבת. (לג) וחבילי קש וחבילי עצים וחבילי ורדין אם התקינן למאכל בהמה. (לד) בין נישלת ביד אהת. בין נישלת בשתים משלשלין אותן ואם לאו אין משלשלין אותן. (לה) ואמיתא ואווב ופיגס ומיני תבלין. הנכנסין לעצים אין מסתפקין דמוקצין ניגה. למאכל בהמה מסתפקין מהן בשבת. דרעתיה ראיניש (למירי) [למיכל כל מדין דחוי ליה. (לו) ומולל בראשי אצבעותיו ואוכלי ובלבד שלא ימלול בידו הרבה כדרך שהוא עושה בחול. (לז) והמולל מלולות מערב יום טוב לסחר מנפה על (ידו) [יד על יד] ואוכל. (לח) אבל לא בקנן ולא בתמחוי. (לט) ואם בא למלול בשבת מלל בשניו בראשי אצבעותיו. (מ) ואפילו חדא אחרתי (ומנפה על אחת). (מא) [וכשמנפה מנפה בידו אחת] ובכל כחו. (מב) והני ליבנא דאייתור מבנינא שרי לשולשיליהו בשבתא

הערות

מנפה שבר כוין. הוא בנמרא שם. והמלות 'מבעוד יום' הוא גיב בנמרא שם בשם רב פסא. (כח) מ"י לא יספות לא יחתוך. כן תקנתי כמו שהוא בכל כ"י. גם בפרדס שם. והערך ערך ספת הביא המאמר משבת וכתב מ"י לא יספות לא יחתוך. וכ"ה בפי' ר"ח. גם הר"ף כשבת שם מ"י כתיב פירוש לא יספות לא יחתוך כרתנן באבטיח עכ"ל. וכונתו למאמרם מעשרות פיג מנפה סי סופת באבטיח כח"י ומותר לרבץ הבית אפילו לכתחילה. הוא בכ"י א' ונ'. ובספר האורה הגדפם בפרדס סוף מ"י ק"א במאמר שלפניו. אבל בכ"י ב' הוא כמו לפניו. וכבר אמרתי כי הסימן הזה אין סדרים לו ואינו שווה. ואין מוקדם ומאוחר בתורה. (כט) וקנה שהתקינו בעל הבית. נמרא שבת קכ"ו ע"א. (ל) וכיסוי בור דות שהוין כיסוי קרקעות. בפרדס בשם האורה הוא מ"י ק"ב. והוא במשנה שבת קכ"ו ע"ב ושם איתא כל כיסוי הכלים שיש להם בית אחיזה נישלין בשבת א"ר יוסי כ"דא בכיסוי קרקעות. ומ"י רש"י בכיסוי קרקע כנון כיסוי בור דות ע"ש. (לא) כמו כלים. משנה שם. (לז) כנון כסוי בדים ופיטשין. זה הוסיף בעל האורה. ומ"י פסטיק בדים של יין. ובהאורה הגדפם בפרדס מ"י ק"ב או פסטיק צ"ל פסטיק. (לג) וחבילי קש כוין. משנה שבת קכ"ו ע"ב. (לד) בין נישלת ביד אחת בין נישלת בשתיים. בנמרא שם קכ"ה ע"א איתא רשביג אומר הביולין הגיטלין ביד אחד מותר לפלפל בשתי ידיים אסור. (לה) ואמיתא ואווב ופיגס. בנמרא שבת קכ"ה ע"א איתא הכניסין לעצים אין מסתפקין מהן בשבת. למאכל בהמה מסתפקין בהן בשבת. ופיטשו שם וכן באמיתא וכן בפוגס וכן בשאר מיני תבלין. ולזה כיוון בעל האורה. ובנמרא שם אמרו מה אמרתי ניני. ומירש"י ניניא מינפ"א. הוא מענטשא. והנה לפנינו בנמרא הניי אמיתא והר"ף הביא הניי אמיתא ובכ"י א' ונ' ובפרדס מ"י ק"ב הניי גיב אמיתא. אולם בכ"י ב' הוא כמו לפנינו אמיתא. (לו) ומולל בראשי אצבעותיו ואוכל. שבת קכ"ה ע"א. (לז) והמולל מלולות מערב יום טוב לסחר מנפה על יד על יד ואוכל. ביצה י"ב ע"ב ומירש"י על יד על יד מעט מעט וכן תקנתי בפנים. (לח) אבל לא בקנן ולא בתמחוי. יש לתקן ואפילו בקנן ואפילו בתמחוי וכאשר הובא לפנינו הוא בהמולל מלולות מערב שבת. ע"ש בנמרא. וכן בתוספתא ביצה סוף פ"א המולל מלולות מערב יום טוב מנפה בקנן ובתמחוי. ואולי צ"ל המולל מלולות מערב שבת לסחר מנפה על יד על יד אבל לא בקנן ולא בתמחוי. והמולל מלולות מערב יום טוב לסחר מנפה על יד על יד ואפילו בקנן ואפילו בתמחוי. (לט) ואם בא למלול בשבת מולל בשניו בראשי אצבעותיו. עיין בנמרא ביצה י"ג ע"ב כיצד מולל. וע"ש בתום ר"ה כיצד. שפירשו כיצד מולל ביום טוב ובשבת אסור למלול. וראיתי בתוספתא סוף פ"א דביצה המולל מלולות בשבת מנפה על יד על יד בקנן ולא בתמחוי. וראיתי בסוף א"ה מ"י ש"י אמרתי וז"ל אין מוללין מלולות בשבת אלא מולל בשניו מעט בראשי אצבעותיו. (מ) ואפילו חדא אחרתי. נמרא ביצה שם ומ"י רש"י חדא אחרתי בין גידל לשתי אצבעותיו. (מא) וכשמנפה מנפה בידו אחת. כן תקנתי כמו שהוא בכל כ"י. ובהאורה הגדפם בפרדס מ"י ק"ב. ובנמרא ביצה י"ד. ע"א אמר ר' אלעזר מנפהו בידו אחת ובכל כוחו. (מב) והני ליבנא דאייתור מבנינא. שבת קכ"ד ע"ב.

ספר האורה

הואיל וחזי למוני עליהו שרנינהו וראי אקצינהו. (נג) אפילו לרבי שמעון דכנרונת וצימוקין דמו דהוו מוקצה. (נד) קרימות של מחצלות. (נה) פירוש שירי מחצלות שבלו מותר לשלול בשבת. (נו) דחויא לכסוי בה טנופא. (נז) שירי פרוזמיות. (נח) פירוש (שירי) [פרוזמיות] בלאות של מלתות אסור לשלול [בשבת]. (נט) אם אין בהם שלש על שלש דלא חזיין לא לעניים ולא לעשירים. (נ) ובשר בין מליח בין תפל מותר לשלול. (נא) דג תפל אסור לשלול, דג מליח מותר לשלול.

[נה] ה) דין חיה.

ג) וחיה משעה שהרם שותת ויורד ויושבת על המשבר, וכל זמן ג) שהקבר פתוח, פירוש בית הרחם, בין אמרה צריכה אני בין אמרה איני צריכה, ה) מחללין עליה את השבת (משלשה ועד) [כל שלשה]. שבעה אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת. ה) אמרה איני צריכה אין מחללין עליה את השבת. שלשים אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת. ו) אבל עושין על ידי ארמאי ולא שנא חיה, ולא שנא חולה, [ולא שנא ימות החמה], ולא שנא ימות הנשמים אם נצטנן, אי נמי ז) הקיז דם ונצטנן, עושין לו מרורה בשבת ואפילו בתקופת תמוז. ח) וכל האמור בפ"ש (חיה) [תוכחה] עושין לחיה [בשבת, ט) שנאמר] ומלודותיך ביום הולדת אותך לא כרת שרך ונ"י [יחזקאל מ"ז ד']. י) ולכסוסי כיתנא בשבת. יא) פירוש

הערות

וביצה ל"א ע"ב, ומירשיי דאיתור מבנינא שנשתיירו לו. (נג) אפילו לרבי שמעון דכנרונת וצימוקין דמי דהוו מוקצה. בנמרא שבת מ"ה ע"א אמר רב יהודה אמר שמואל אין מוקצה לרבי שמעון אלא נגונרות וצימוקין בלבד ומירי אחרניא לא, ועיש במירשיי ובתוסי שם ומה שהביאו שם בשם הירושלמי, הוא בירושלמי ביצה רפיד רפיד ר"ף ס"ב סוף ע"ב. (נד) קרימות של מחצלות, שבת קביה ע"א, (נט) מ"י שירי מחצלת שבלו, כן מ"י הרי"ח בשבת שם, וכן הביא הרי"ף מ"י קרימות של מחצלת שירי מחצלות שבלו, וכן הביא הרא"ש שבת מ"ו מ"י ו' ולקוח מהרי"ף, (נו) דחויא לכסוי בה טנופא, נמרא שבת שם, (נז) שירי פרוזמיות, נמרא שם ומירשיי פרוזמיות מליתות, (נח) מ"י פרוזמיות בלאות של מלתות, כן הוא בר"ף שם, וכן הובא ברא"ש שבת מ"ו מ"י ס"י ו', ועיש בקרבן נתנאל אות י"ג, (נט) אם אין בהם שלש על שלש כ"ו, נמרא שם, ז) ובשר בין מלוח כ"ו, שבת קביה טע"א, (נא) דג תפל אסור לשלול, נמרא שם, ובכ"י א' ונ", ובהאורה הנדפס בפרדס, נמצא עוד ובשר תפוח מותר לשלול, ובנמרא שבת שם בשר תפל ש"א מלוח ומאן דגרים תפוח הוא הוא, והרי"ף שבת מ"ה הביא הג"י בשר תפוח, והנה אחר הסיים "דג מלוח מותר לשלול" ובהאורה הסידים המלות האלה) נמצא בכ"י א' ונ"י ובכ"י האורה מ"י ק"ב ר"ף כ"ג ע"ב), עוד מאמר בהמה שנמלה לאסת המים מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה, והוא לפנינו בכ"י חידאי קרוב להתחלת מ"י נ"ו, ובכ"י מלתי אמרה כי כסימן הזה אין סדרים ולא נודע לי השעם בו :

[נח] ה) דין חיה, מ"י יולדת, והנה זה הדין הוא כפרדס בשם האורה מ"י ק"ב ר"ף כ"ג ע"ב) כאמצע הסימן, ומעורב בכ"י הזה גם דינים אחרים, ג) וחיה משעה שהרם שותת, שבת קביה ע"א. ג) שהקבר פתוח מ"י בית הרחם, וכן בנמרא שם מירשיי קבר בית הרחם, ז) מחללין עליה את השבת משלשה ועד שבעה, תקנתי מחללין עליה את השבת כל שלשה, אח"כ פתחיל שבעה אמרה צריכה אני ר"ל ביום ז' אמרה צריכה אני, כמו שהוא בכל כ"י ובפרדס, והוא בנמרא שבת שם כ"ב ע"א, ה) אמרה איני צריכה אין מחללין, בפרדס בטעות לא אמרה צריכה אני אין מחללין, יש לתקן אמרה לא צריכה אני אין מחללין, ו) אבל עושין ע"י ארמאי וכו', נמרא שם, ז) הקיז דם, נמרא שם, ח) וכל האמור בפרשת תוכחה, שבת קביה ע"ב בשם רב, ט) שנאמר ומלודותיך ביום הולדת אותך ונמרא, ע"ין בנמרא שם שדרשו כל בהובו הזה, י) ולכסוסי כיתנא בשבת, שבת ק"ם ע"א, יא) מ"י לכוון הבגד ונראה קמפ"ס וכו' שפ"ס, המ"י לקוח מ"י ר"ח לשבת שם, וכן הובא בערוך ערך כסכס ו"ל : שמעון דכיסוכוס בעין שיפושף הוא ומתכוין הבגד מ"י יתבש ונראה קמפ"ס ונמרא שם, וכן האו"ז ה"י שבת מ"י מ"ה ר"ף כ"ג ע"ד) הביא מ"י ר"ח, וע"ין בנמרא שם

ספר האורה

(למיון) [לכווין] הבנדר נראה קמטים קמטים וכשלו בשו מתפשט (לרכובי). (ג) [לרכובי] קא מיכונן ושפיר דמי. (ג) וכיתנא משלפא (לריחא מרכיא) [לרידה מקניא], (ד) פירוש למשוך הבנדר ששמהו בקנה להננב בו ונעשה ננוב וישאר בקנה במקומו ולא יטלטלנו ומותר אבל למשוך הקנה מן הבנדר ולטלטלו בשבת אסור. (ו) ותלא דבישרא (ז) הוא יתד של עץ העשוי לתלות בו בשר ופעמים שתולין בו את הדג כיון דרגים ריחם רע אסורא אסח דעתיה מינה והוה ליה מוקצה מחמת מיאוס ואסור לטלטלו. (ז) ושיש שעל גבי בנדרו מכסכו מבפנים ולא מבחוץ. (ח) וכיבום מנעל בשבת אסור אבל שיכשוך מותר. (ט) ומשמשין מנעל מעל גבי האימום בשבת. (ס) אף על פי שאינו רפוי. (כא) ונוטל אדם את בנו ברישות הרבים והאבן בידו. (כב) אם יש לו גענועין עליו. ודוקא אבן דאי נפיל לא אתי לאתווי. (כג) [אבל אם דינר בידו של תינוק אסור להוציא דאי נפל אתי לאתווי]. (כד) ופנה שטמנה בתבן מבעוד יום להתבשל בחמימות התבן. וחררה שטמנה בתחלים מבעוד יום ובא שבת תוחבה בכוש או בכרכר. (כה) דהלכת כבן

הערות

בפירש"י, (ג) לרכובי קא מתכוון ושפיר דמי. נגרא שם. ותקנתי לרכובי. וגם בפרדס בשם האורה בפעות לרכובי. (ג) וכיתנא משלפא לריחא מרכיא. הלשון משובשו ותקנתי וכיתנא משלפי לרידה מקניא. והוא בנמרא שבת ק"מ רע"ב. (ד) מ"י למשוך הבנדר ששמהו בקנה כ"ו. ורשי' בנמרא שם כתב שלפא לרידה מקניא בשוחפין אותה לנגבה תוחבים קנה מבית יד לבית יד וכשנוטלה בשבת ימלפנה מן הקנה. ולא הקנה ממנה דלא חוי לטלטולי דלהפקה קאי עביל. ועיין בפור איתח' ס"י ש"מ חלוק שבבנו אורח ותחבו בו קנה כ"ו. (ו) ותלא דבישרא. שבת ק"מ רע"ב האי תלא דבישרא שרי לטלטולי דכוורי אסור. (ז) הוא יתד של עץ העשוי לתלות בו בשר כ"ו. כל לשון הפירוש הוא מ"י הרי"ה בנמרא שם. והובא גם באו"י שבת ס"י מ"ה בשם הרי"ה בנמרא שם. וסותר מ"י רש"י. וגם הערוך הביא הפ"י בלשון הרי"ה מלה במלה. וגם הרי"ף שבת מ"ב שם הביא כמו שהובא בערוך. והכתיב תחסי' שבת וקל"ט ע"ב ד"ה תלא. הביאו פירש"י ולא ישרו בעיניהם. ומפרשו כמו שהובא בערוך הנובעים מרי"ה. וגם הרא"ש שם הביא כמו שהוא ברי"ף. והנה בפרדס בשם האורה סוף מ"י ק"ב הביא הוא יתד שתולין בו בשר ולפעמים תלות בו מליתו שרי. במקום מליתו צ"ל וזלתו. כמו שהוא ברי"ה. ובערוך. ובאר דו"ק. ובכ"י י"ג גם כן וז"ל מליתו אולם בכ"י א' וב' נאמר לנכון וזלתו. (ז) ושיש שעל גבי בנדרו. הוא בפרדס בשם האורה ס"י ק"ג. והוא בנמרא שבת קמ"א ע"א מ"ט שעל גבי בנדרו מכסכו מבפנים ופירש"י מכסכו משמשו. ובמדרש שם בפעות מסככו וצ"ל מכסכמו. (ח) וכיבום מנעל בשבת אסור אבל שיכשוך מותר. ראינו ברי"ף סוף מ"ב דשבת הביא גרסונו בובחטו בפרק דם חסאת (הוא דף צ"ד ע"ב) מותר לכבס את המנעל כ"ו כך אמרו שיכשוך מותר כיבום אסור. לזה המאמר שהביא הרי"ף כ"ו בעל האורה. (ט) ומשמשין מנעל. שבת קמ"א ע"ב. (ס) אף על פי שאינו רפוי. נגרא שם. ופירש"י ברי"ף שהמנעל נשמש מאלו וא"צ לטלטל האימום, (כא) ונוטל אדם את בנו ברישות הרבים והאבן בידו. שבת קמ"א ע"ב. (כב) אם יש לו גענועין עליו. נגרא שם בשם ד"ב רבי ינאי. וע"ש בפירש"י. (כג) אבל אם דינר. הוספתי כמו שהוא בכל כ"ה. גם בפרדס ס"י האורה. ובן בנמרא שם וברי"ף. (כד) ופנה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בתחלים כ"ו. כל המאמר הזה עד סופו הוא בכ"י א' וז"ל וכן האורה והגמ"ס בפרדס ס"י ק' ודף מ"ב סוף ע"ט. במקום אחר. אחר המאמר וריחום של ישראל כ"ו והלכה בב"ה. כי הסדר משי' י"ג וז"ל משונה בתבני יד. כאשר העירוני ל"ל. והר"ן פנה שטמנה הוא בנמרא שבת קמ"א ע"א. תנו רבנן פנה שטמנה בתבן וחררה שטמנה א"א. מנולה מקצתה מותר לטלטלה ואם לאו אסור לטלטלה. ופירש"י פנה תחיתו שלא ביטלה כל צרכיה. וזומנין בתבן להתבשל ותבן מוקצה הוי ל"ט ע"ב. והוא מלשון התמינה הנכס מניה. וחררה מ"י עונה שנעשה על גבי תחלים. ראיתי בכ"י א' וז' ובפרדס. הלשון משונה קצת. וכך איתא שם. ופנה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בתחלים תוחבה בכוש או בכרכר והן נערוה מאלותיהן. ואע"פ שאין מנולה מקצתן מותר, ופנה שטמנה להתבשל בחמימות התבן וחררה בתחלים מבעוד יום ובא שבת מותר לעררה בכוש או בכרכר. ובכ"י ב' הוא כמו בכ"י היר"א שלפנינו. (כה) דהלכת כבן תוראי. הכוונה כ"ו אליעזר בן תוראי. עיין בנמרא שם. ובכ"י א' וז' ובספר הפרדס (דף מ"ב ריש ע"ד) בפעות דהלכת כבית שמאי. ובנמרא שם איתא

תוראי. כו) האי פונלא בין מלמעלה למטה בן מלמטה למעלה מותר. כז) דלטול מן הצד לאו ישמיה טילטול :

[נט] הלכות איסורי שבת.

ח) וקיימא לן כרבי יהודה דאמר המבשל בשבת בשונג יאכל למוצאי שבת בין לו בין לאחרים. במייד יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו. והוא לא יאכל עולמות. ט) והלכתא השוחט לחולה מותר לבריא לאכול באומצא. המבשל לחולה בשבת אסור לבריא נזירה שמא ירבה בשבילו. ג) והשוחט לחולה דאמרינן מותר הוא שהיה חולה מבעוד יום. ד) ואף על גב דבמוקצה כרבי שמעון סבירא לן בכוליה שבת לא סבירא לן כוותיה. ט) דההוא ליפתא דתתא לפימפורחא חזיא רבא דכמישה ושרייה למיזבן מיניה, ואי לא כמישא לא שריא. דההו ליה מוקצה מחמת איסור, ולא סבירא לן כרב נחמן מוקצה ביום טוב אסור. בשבת מותר. ו) והני פלפלי מירק חדא אחדא. ז) בקתא דסכינא שרי אפילו בשבת. ח) ורבא אמר כיון דמשני אפילו טובא נמי. ט) מיט שעל (בנדרו) [נבי רגלו]. י) מקנהו בכותל ולא בקרקע, ונטל חרס לקנה בו מנעלו. יא) נטל מחט [של יד] אם היא נקובה ליטול בה את הקרן ; כופה קערה על גבי הנר בשביל שלא תאהו בקודה, ועל צואת קטן, ועל עקרב שלא תישוד. עקרב דורסו לפי תומו, נחש דורסו לפי תומו. יב) אין עושין הולמי בשבת אבל עושה מי מלה וטובל בהן את פתו ונותן לתוך התבשיל. יג) [ואינה עיקר לפי

ה ע ר ו ת

גיב איר נחמן הלכה כרבי אליעזר בן תוראי. כו) האי פונלא. שבת קביז ע"א, ופירשיי פונלא צונן תלוש שהמטינו בארץ ונתגלה ראשו. והרי"ח בפירושו בגמרא שם, והובא גם בערוך בערך פונלא, כתב וז"ל אם יש לאדם פונלא מטינה בתבן או אפילו בעפר תחוח עומדת כעין נמועה ראשה מטינה, ועליה מגולין כשכא ליטלה אם אחו בעלים ומושך הראש ולמלקה זהו מלמעלה למטה. אף על פי כשמנביה תהבן והעפר משתרכב ויורד שרי, אבל לאחוז קצה הראש המטינה ולהבינה מטפה למעלה לא ע"ב. ועיין בפירשיי בגמרא שם ד"ה מלמעלה למטה. כז) דלטול מן הצד לאו שמיה טלטול. גמרא שם בשם רב נחמן :

[נט] ח) וקיי"ל כרבי יהודה דאמר המבשל בשבת בשונג, גם זה הוא בכ"י א' וגי אחר המאמר ופי' שעל בנדרו. ובפרדס בשם האורה הוא פי' קיד ורף כי"ג סעי"ב, ומה שהביא וקיי"ל כרבי יהודה דאמר המבשל בשבת, הוא בגמ' חולין פ"ו ע"א, ובביב ע"א ע"א ושם נספן. והובא ברי"ף שבת ריש פ"ג, והלכתא השוחט לחולה מותר לבריא לאכול באומצא. חולין פ"ו ע"ב אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא השוחט לחולה בשבת כו', וגם זה הובא ברי"ף שם שבת פ"ג, והמאמר הזה הוא גיב בכ"י ב' וליתא בכ"י א' וגי ובפרדס. ג) והשוחט לחולה דאמרינן מותר הוא שהיה חולה מבעוד יום. בגמרא חולין שם פ"ו ע"ב כתב רש"י השוחט לחולה שנחלה ביום השבת, ובגמרא שם כגון שהיה לו חולה מבעוד יום. ד) ואף על גב דבמוקצה כרבי שמעון סבירא לן ר' שמעון לית ליה מוקצה. שבת מ"ד ע"ב, ועי' בהראש חולין פ"א פ"י ב' ואנן קיי"ל כרבי שמעון דלית ליה מוקצה מחמת איסור, ומוקצה גם בהראש שבת פ"כ פ"י ב' ר"ש אפילו מוקצה מחמת מיאוס לית ליה. ה) דההוא ליפתא דתתיא לפימפורחא כו', כ"ה גם בכ"י ב' וליתא בכ"י א' וגי ובפרדס. ו) והני פלפלי מירק חדא אחדא כו', שבת קמ"א ע"א וכ"ה במקום הזה בכ"י ב', אולם בכ"י א' וכ"י ג' הוא במקום אחר, וכן בפרדס הוא בכ"י ק' ורף כי"ג ריש ע"ד, ועיין בהראש שבת פ"כ פ"י ב' ו"ב שבת. דאירי' בשבת ולא ביום טוב ע"ש. ז) בקתא דסכינא. בפרדס שם נשמטה המלה בקתא ונאמר רק בסכינא, ופי' קתא יד הסכין (שפיעל). ח) ורבא אמרי כיון דמשני אפילו טובא נמי, גמרא שם, וכן הוא בכ"י ב' אבל בכ"י א' וגי ובפרדס חסר זה. ט) מיט שעל בנדרו, וכן הוא בכ"י ב' ותקנתו שעל גבי רגלו. כמו שהוא בגמרא שבר קמ"א ע"א וכ"ה לזבן בכ"י א' וגי ובפרדס פ"י ק"י. י) מקנהו בכותל ולא בקרקע. בדעת רבא בגמרא שם, יא) נטל מחט של יד אם היא נקובה. משנה שבת קכ"ב ע"ב, ובגמרא שם קביז ע"א אמרו אם היא נקובה, והמלות "של יד" הושפתי כמו שהוא במשנה, ובכ"י א' וגי ובפרדס. יב) אין עושין הולמי בשבת. משנה שבת ק"ח ע"ב, יג) ואינה עיקר כו', הושפתי כמו שהוא בכ"י א' ג',

המיטרא שמצינו שאל כותי אחד את ר' יהושע מהו לעשות מים ומלח בשבת, אמר לו אסור, ומפני מה אמר לו שומה אם ראיית אשתך שנחחבקה (יד) עם הסרים היא קשה בעיניך אמר לו הן ומפני מה אמר לו כרי שלא תתסרין באנשים אחרים איל שבת נמי כרי שלא תתסרין במלאכות אחרות. (טו) אין מולחין צנן בשבת, אבל מולחין ביצה, וצנן מטבל במלחא. (טז) מכבדת של תמרה מותר לכבד בהן בשבת. (יז) דסבירא לן כרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוון מותר. (יח) הנוטל צפרניו זו בזו או בשיניו שלא בכלי וכן שערו או שפמו אסור. (יט) אמר רבי אלעזר מחלוקת ביד, אבל בכלי (כ) כנן איזמל או ננוסתר אסור. (כא) ומחלוקת לעצמו אבל לאחרים אסור. (כב) נונח מותר לינק חלב בשבת [מאי טעמא יונק] מפרק בלאחי היד הוי, ובמקום סכנה לא נדדו רבנן. (כג) האי מירסא דאסור. (כד) פירוש ליתן עלה של הדם בתוך הנקב של הבית לקלח בו את היין. (כה) [נוירה משום מרוב]. (כו) מחזירין את השבר למקומו. (כז) והאי דנהגו למקרי אבות בשבת במנחה מפני שבאותה שעה מת משה רבינו, ואם חל יום טוב או ראש חודש באחד בשבת אין אוסרים צדקתך בשבת במנחה, לפי שמשעה רבינו מת במנחה בשבת [לפיכך אומרים צדקתך כנגד

ה ע ר ו ת

ובאורה הגדמם בפרדם פי' קי' (י"ב ע"ד), והסר גם בכ"י ב"י, וזה הוא הוספה, והכוונה שאינו עיקר שמונת לעשות מי מלח, כי מרבירי ר' יהושע נראה שאמור, והאי מיטרא ששאל כותי את ר' יהושע לא נודע לי מקומו, י"ח עם הסרים, כ"ה בכ"י א' ו"ג, אבל בהפרדם שם בסקות עם אחיה, (טו) אין מולחין צנן בשבת אבל מולחין ביצה, כ"ה הגי' גם בכ"י ב"י, אבל בכ"י א' ו"ג ובפרדם שם, הנירסא אין מולחין צנן וביצה בשבת רב חזקיה מסייה דאביי אפר צנן אסור, אגב חורפיה בלע ביצה מותרת וכן הלכה, והוא כמו שהוא בנמרא שבת ק"ה ע"ב והסלות, אגב חורפיה בלע' הוסיף, והסלות, וכן הלכה, כ"ה בריף' שם, (עז) סכברות של תמרה מותר לכבד בהן בשבת, כ"ה בכ"י ב"י אבל בכ"י א' ו"ג ובפרק חפרים פי' קי' (כ"ב ע"ד) הגי' מותר לכבד בשבת, ולא חיישין לאשוויי נומות, ובנמרא שבת קכ"ד ע"ב איתא ממכברות של תמרה אסור לשלשל בשבת, ר"א אומר אף של תמרה מותר, פירשי' של תמרה עתין שלנו לכבד את הבית דאמור משום אשוויי נומות דמורה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימור עכ"ל. (יז) דסבירא לן כרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוון מותר, כן הוא בריף' שבת פי"ז ו"ל והאידיא דקיי"ל כרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוון מותר הויאן להו סכברות של תמרה דבר שמלאכותו היתיר ואפילו מחמה לצל שרי עכ"ל, ועייש בריף', וראייה כי הראיש שבת פי"ז סי' ד' הביא דברי האלפסי' וסיים ואן למסך על זה אלא כאשר כתבתי בפרק המצניע (הוא שבת פי"ג סי' ג') ועיש בקרבן נתנאל פי' י"ג, ועיין בתום' שבת צ"ה ע"א ר"ה המכבר, (יח) הנוטל צפרניו זו בזו, משנה שבת צ"ד ע"ב, ועיש בנמרא, (יט) א"ר אלעזר מחלוקת ביד אבל בכלי אסור, נמרא שם, (כ) כנן איזמל או ננוסתר, זה ליחא בנמרא שם, וסלת ננוסתר דוראחה תערי, אבל בהאורה הגדמם בפרדם פי' קי' דרף' כ"ב ע"ד) הגי' ננוסתר, וכן הובא בראשונים והוא ניכ נכונה, עיין ערוך השלם ערך ננוסתר, (כא) ומחלוקת לעצמו אבל לאחרים אסור, נמרא שם בשם ר' אלעזר, ועיש בפירשי' (ברין בריף' שבת פי' מה שהביא בשם הר"ת, (כב) נונח מותר לינק חלב בשבת מ"ס יונק מפרק בלאחי היד, נמרא כתובות פי' ע"א, ועייש בפירשי' ובתום', ובמקום אשר לפנינו, ובמקום סכנה לא נודדו רבנן, הגי' בנמרא, 'במקום צערא' ועייש בתום' ד"ה גומה, (כג) האי מירסא דאסור, שבת קמ"ז ע"ב בשם שמואל, (כד) פירוש ליתן עלה של הדם בתוך הנקב של הבית לקלח בו את היין, הוא לשון הריף' שבת מ"ב, ורשי' בנמרא שם פי' מירסא דאסור להח עלה של הדם בנקב החבית שהעלה עשוי כמרוכב וחזין וב דרך שם, (כה) נוירה משום מרוב, הוסיפתי כמו שהוא בכ"י גם בפרדם, והוא בנמרא שם, (זו) מחזירין את השבר למקומו, בכ"י האחרים הגי' וזלמה מחזירין את השבר, (כז) והאי דנהגו למקרי אבות בשבת במנחה מפני שבאותה שעה מת משה רבינו, לפי שמשעה רבינו מת במנחה בשבת ולפיכך אנו אוסרים צדקתך כנגד צידוק הדין, לא אדע מה שייכות לזה בבאן והנה מה שהביא נהגו למסרי אבות בשבת במנחה מפני שבאותה שעה מת משה רבינו, עפרם באון ו"ל ורף' לי ע"א איתא ואומר צדקתך צדק ודבר זה מפני כבודו של משה רבינו ו"ל שנמסר באותו בשבת, ודכו אפי

ספר האורה

צידוק הרין]. וכיון שהתפללו הציבור תמילת המנחה בשבת חל להיות מוצאי שבת ואומר צידוק הרין מפני כבודו של משה רבינו. (כ) וכשחל יום טוב או ראש חודש באחד בשבת נדחה צדקתך מפניהם שכבר חלו מן המנחה ולמעלה:

[כ] דין קלורין.

(א) שורין קלורין מערב שבת. (ב) ונותן לתוך עינו בשבת. (ג) ועלין לתת על גבי העין לצננו. אין בהם משום רפואה. (ד) מעלין אנקלי בשבת. (ה) שהוא אל מערה. (ו) עין שמרדה מותר לכחלה בשבת. (ז) החושש בפיו מעלין לו סם בשבת. (ח) כל האוכלין אוכל אדם לרפואה בשבת. לאתויי צלפים בחומץ. אבל מאכל דלא אכלי אינשי אמור. וכל המשקין שותה הוא לרפואה. (ט) ואם חולה שיש בו סכנה אוכל כל דבר לרפואה. (י) החושש בשיניו לא ינמץ בהם את החומץ. (יא) ופולט אבל מנמץ ובולע ומטבל כדרכו ואינו חושש. (יב) תוספתא אין לועסין מוסתכי בשבת

ה ע ר ו ת

רב שר שלום גאון במנחה בשבת מותר להתעסק בתלמוד ולא עוד אלא שסנהג בית רבינו בבבל שאחר תפלת המנחה בשבת שונין אבות וקנין תורה כו'. ועיין תשובות הגאונים שערי תשובה סי' כ"ב, ונס בפרדס סי' ד' (דף מ' ע"א) הובא וצדקתך שאומר לאחר מנחת שבת משום צידוק הרין איסר אותו משום כבודו של משה שנפטר באותה שעה. והבי אסר רב שלום גאון בשבת במנחה מותר להתעסק בתלמוד כו' (והביא כמו שהובא בסודר רב עמרם גאון). וכן הובא בסודר רש"י כ"י. וכן בסחור ויפרי סי' קמ"א (צד 111) בשם רב שלום שר גאון. וכן הובא בשבלי הלקט השלם סי' קכ"ו ובסוד ארז סי' רצ"ב ועיין בתוס' מנחות סי' ע"א ד"ה סכוון שהביאו ג"כ דברי רב שר שלום גאון. ובתבו בסוד עולם [פרק י"א] משמע שמת בערב שבת. ועיין במדרכי סי' ערכי מסחים שמכוארים דברי המדר ביותר. ועיין בספר הישר סי' תר"ב (דף ע"ג ע"ד). והביא ג"כ דברי רב שר שלום גאון ע"ש. ואידות שהביא חתום בשם סדר עולם. עיין הערות הרב הגדול הריב ראסנר במ"ע סי' א הקרה כ"ד. (כ) וכשחל יום טוב או ראש חודש באחד בשבת. בהארה הנדפס בפרדס סי' ק' כמעות ואם חל יום טוב או ראש השנה וצ"ל או ראש חודש:

[כ] (א) שורין קלורין. בכ"י הידיא גם בכ"י ב' מתחיל בזה דין קלורין. אבל בכ"י א' ו' ובפרדס (מ"י ק') נמצא לפי זה י"ן בתוך העין אמור. על גבי העין מותר. רוק הפל אפילו על גבי העין אמור! והוא בגמרא שבת ק"ה ע"ב. וכן שורין קלורין. הוא בגמרא שם. (ב) ונותן לתוך עינו בשבת. בגמרא שם ונותן על גב עינו בשבת. וכן יש לחקן למינו. (ג) ועלין לתת על גבי העין לצננו אין בהם משום רפואה. ומירשי עלין כך שם העשב. אין בהם משום רפואה באכילתו. וע"ש בתוס' ד"ה עלין שהביאו שאין נראה לר"י כפירשי רק להשים על העין. (ד) מעלין אינקלי בשבת. בגמרא ע"ז כ"ט ע"א אריב"ל מעלין אנקלי בשבת. (ה) שהוא אלמעררה. בכ"י ב' השהו עם כ"י הידיא הסורים המלות שהוא אלמעררה. ובכ"י א' חגי שהוא אלמעררה. והוא הני הכונה והאמיתית. כי מצאתי בסוד ארז סי' שכ"ה שהביא מעלין אינקלי בשבת. מ"י רב אלפי פסאר אלמעררה. ולהלמה הזאת כיוון בעל האורה ורברי הריף שהביא הוא בשבת מ"יד ושם איתא מ"י א"ל מערה. ובסוד נשתכש וצ"ל מ"י רב אלפי אלמעררה. והמלה ערבית. (ו) עין שמרדה מותר לכחלה בשבת. כ"ה בכ"י ב' וחמר בכ"י א' ו' ובפרדס בשם האורה. והוא בגמרא ע"ז כ"ח ע"ב. ומירשי שמרדה שרוצה לצאת כאדם המורד ויוצא. (ז) החושש בפיו. משנה יומא פ"ג ע"א. ולפינו במשנה החושש בנרונו אבל הראש יומא פ"ח מ"י י"ד הביא לשון המשנה החושש בפיו. וכן בגמרא יומא פ"ד ע"א איתא החושש בפיו. (ח) כל האוכלין אוכל אדם לרפואה בשבת לאתויי צלפין בתוך החומץ. במשנה שבת ק"פ ע"ב ובגמרא שם כל המשקין לאתויי מאי ר"ל כי במשנה איתא ג"כ וכל המשקין שותה. לאתויי מי צלפין בחומץ. ומירשי צלפים פרי של צלף. ומדברי בעל האורה נראה. כי קאי על כל האוכלין. ולכן הביא אח"כ וכן כל המשקין שותה אדם בשבת לרפואה. (ט) ואם חולה שיש בו סכנה אוכל כל דבר לרפואה. עיין בסוד ארז מ"י שכ"ה. (י) החושש בשיניו לא ינמץ בהן את החומץ. משנה ק"א ע"א. (יא) ופולט אבל מנמץ ובולע. הוא בגמרא שם. וזה שהביא ומטבל כדרכו. הוא במשנה שם. ובאשר הביא בעל האורה; כן הוא כריף שבת מ"ד. (יב) תוספתא אין לועסין מוסתכי בשבת לרפואה ואם לרית הפה

ספר האזרה

לרפואה. אבל לריח רפה מותר. (ג) החושש במתניו. סך בשמן היניל. (ד) כל קשר שאינו של קיימא מותר. (ו) וקשרין לפני כהמה בשבת בשביל שלא תצא. (ז) מקפלין את הכלים אמילו איבעה וחמשה פעמים. ובלבד שיחא צריך להם ללבשן בשבת. אבל לקפל ולהניח אסור. (י) באדם אחד ובלבנים ובאין לו להחליף הוא המותר :

[א] דין לקרות בשמרי הדיוטות.

(א) ואסור לקרות בשמרי הדיוטות בשבת. (ב) וקפין ברשות הרבים מוליכו פחות פחות מארבע אמות. כדי שלא יזיקו בהם רבים. ובכרמלית אמילו טובא נמי. (ג) והמנער סליתו בשבת אי לא קמיד עליהו מותר. (ד) וקורה שנשברה סומכין אותה בספסל או בארזכות המטה. ולא שרי לדבקן בקורה. דהוה ליה בנין ולא כדי שתעלה אלא כדי שלא תוסף בשבר ותפול לארץ. (ה) נותנים מים על נבי שמרים בשביל שצולו ומסננין את היין בסודרין. (ז) ובלבד שלא יעשה (נימא) [נומא] בסידור. (ח) חרדל שלשו מערב שבת. למחר ממחה ביד אבל לא בכלי. (ט) עושין אנומלין בשבת. (י) ואיזה הוא אנומלין יין ושמן ודבש. (יא) נחמרו לו מירות בחצרו מלקט על יד ואוכל. ולא יתן לתוך סל או לתוך קופה. (יב) סוחטין בפנין ובפרושין ובעוזרין אבל לא ברמונים. (יג) ממני שיש עושין מהם יין. (יד) זהים וענבים שריסקן מערב הערות

מותר. הוא בתוספתא שבת פ"ג. ולפנינו מוסמכין ובכ"י אירוסו הוצאת הרב זוקרפארדעל ה"ג מספיקי. והמוספי בערוך מספיקי הביא מבר מצ"א ולום מספיקי. פי' בלי ורומי מין שרף הנוסף מין עץ ויש לו תועלות ברפואה. והנה התוספתא הביא הריף בשבת מיד על המשנה החושש בשנינו. ושמ בטעות מוספי וציל מוסמכי. והר"ן הביא שם מצמכי. וכתב מין שרף. וגם הראש שבת סוף מיד הביא התוספתא (ע"פ הריף) וגורם מצמכי. (ג) החושש במתניו. משנה שבת ק"א ע"א. (ד) כל קשר שאינו של קיימא מותר. שבת ק"א ע"ב. (ו) וקשרין לפני כהמה. שבת שם. (ז) מקפלין את הכלים. משנה שבת ק"ג ע"א. (י) באדם אחד ובלבנים ובאין לו להחליף. גמרא שם :

[א] (א) ואסור לקרות בשמרי הדיוטות בשבת. וכמה בכ"י ב"י אבל בכ"י א' ו"ג הוא במקום אחר. וכן בפרסם בשם האורה הוא ג"כ כמו בכ"י א' ו"ג כ"ד (דף כ"ג סעיף) באמצע המאמר. ובגמרא שבת קט"ו ע"ב וכל שכן בשמרי הדיוטות. פירש"י כגון של השכונות או אינרות השליחות למצוא הפץ. ובראש הסימן רשום דין לקרות בשמרי הדיוטות. אבל הוא רק בראש הסימן. (ב) וקפין ברשות הרבים. שבת ט"ז ע"א. והמלות "כדי שלא יזיקו בהם רבים" הוספו בעל האורה וכן הבי"י בסור או"ח פ"י ש"ה כתב ושעמא דשרי למלסולי משום דחיישינן שמא יזיקו בו רבים ובמקום היוקא דרבים לא גזרו רבנן. (ג) והמנער סליתו בשבת אי לא קמיד עליהו מותר. בגמרא שבת קמ"א ע"א איחא המנער סליתו בשבת חייב המאת. ויפסו שם והוא דקפיד עליהו. ופירש"י ללבושו עד שיערים וד"ל אבל פי לא קפיד עליהו לא השיב כיבוס ושרי. עיין ב"י בסור או"ח ריש פ"י ש"ב. והנה המאמר המנער סליתו הוא ג"כ בכ"י ב"י אבל בכ"י א' ג' ובאורה אחרו המלות ובכרמלית אמילו טובא נמי. מתחיל והלכתא השוחם לחולה. והוא בכ"י חר"א ובכ"י א' ו"ג כ"ג. ג"ס. וכבר אמרתי כי המיור מן כ"י ב"י וכ"י חר"א ובין כ"י א' ו"ג משונה זה מזה. (ד) וקורה שנשברה סומכין אותה בספסל כ"ו. משנה שבת ק"א ע"ב. ובמשנה איתא רק. וקורה שנשברה סומכין אותה בספסל או בארזכות המטה. לא שתעלה אלא שלא תוספי. וכל השאר בהאורה הוא לפרש המשנה וגם זה ליתא בכ"י א' ג'. ובפרסם. (ה) נותנים מים. משנה שבת ק"ג ע"ב ויעש בפרש"י. (ו) ומסננין היין. משנה שם. (ז) ובלבד שלא יעשה נזמא בסודרין. כן תקנתו. והוא בגמרא שם וע"ש בפרש"י. (ח) חרדל שלשו מע"ש למחר ממחה ביד אבל לא בכלי. בגמרא שבת ק"ג ע"א חרדל שלשו מע"ש למחר ממחה בכלי אבל לא ביד. וע"ש בפרש"י. והריף שבת ט"ב הביא ה"ג ממחו ביד ואין ממחו בכלי ושמאל אפר שם בגמרא ממחו ביד ואינו ממחו בכלי והריף הביא בשם שמאל ממחו בכלי. ואין ממחו ביד. (ט) עושין אנומלין בשבת. גמרא שם. (י) ואיזה הוא אנומלין יין ושמן ודבש. גמרא שם. (יא) נחמרו לו מירות בחצרו. שבת ק"ג ע"ב. י"ג סוחטין בפנין. שבת קמ"ד סוף ע"א ורע"ב. וע"ש בפרש"י. (יב) ממני שיש עושין מהם יין. גמרא שם ב"ת מנשא מוהטין ברמונים. פי' רש"י היו רנילין למחוס רימונים בת"ל אלמא דאיבא דהוה דהוה חילבך בשבת אסור. (יד) זהים וענבים שריסקן מע"ש

ספר האזרה

שבת למחר היוצא מהן מעצמן מותר. טו) אין נוקבין נקב חדש בשבת אבל נקב ישן מותר. טז) גובתא. יז) פירוש שפופרת. יח) אסור לחתכה ולתקנה בשבת. נפלה מהזירין אותה בשבת. יט) נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור. כ) לא ישוג אדם (בעריכה) [כברוכה] מלאה מים אפילו עומדת בחצר, ואי אית ליה גידודי מותר. כא) מתחמם אדם כנגד המדורה ויוצא ומשתטף בצונן, ולא ישחטף בצונן ויתחמם [כנגד המדורה] מפני שמפשיר המים שעליו. כב) מכיא אדם קיתון של מים ומניהו כנגד המדורה בשביל שתפוג צינתן ולא בשביל שתתחמם. כג) אין רואין במראה של מחכות בשבת אבל אם קבוע כמותל מותר. כד) מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים אם הב לצורך השבת, ושלא לצורך השבת מפיין, אבל אין נשאלין. כה) מחשבי השבונות בשבת שאין צריכין, ואין מחשבין השבונות הצריכין. כו) וחשבונות של מצוה מותרין. כז) אין ממירין את הענלים אבל מלעיטין. כח) ומחלקטין אותן לתרנגולים ונותנין מים על נבי מורסין אבל לא ניבלין. כט) ואיזה הוא המראה מרכיצה (ופותח) [ופוסק] את פיה ומאכילה כרשינין ומים בבת אחת. ל) הלעטה מאכילה מעומד ומשקה מעומד [ונתן לה כרשינין בפני עצמן ומים בפני עצמן]. לא) [מחלקטין לתרנגולין] דעפו ליה בידיה ובלוע מעצמו אבל אין נותן בפיו לב) עד מקום שאין יכול להחזיר. לג) ומותר לחתוך בשבת קשרי הטלה או התרנגול כשהוא מקושר

הערות

היוצא מהן מעצמן מותר. כנמרא שבת קמיה עיב ותיים וענכים שריסן מעיש ויצאו מעצמן אסורין, וריא וריש מתירין, והריף בשבת פכיי הביא ופסק בעל הלכות מספיה דרב צמח בר פלשו ריש סחיבתא כרבי אליעזר ורבי שמעון. עו) אין נוקבין נקב חדש. שבת קמיו עיא. עז) גובתא. שבת קמיו עיב. יז) פ"י שפופרת. כן מפרש הריף שבת פכיי. זג) הערוך מפרש כן וז"ל פ"י גובתא הוא שפופרת של קנה או של עצים שנותנין אותו בנקב של הבית או ביד הנדר של יין להיות מושכין מסנו יין מן הבית או מן הנדר כו'. ועיש מה שהביא בשם ר' מצליה. ועיין בפירש"י בנמרא שם. יח) אסור לחתכה נפלה מהזירין אותה. גמרא שם. יט) נותנין תבשיל. שבת קמיו עיב במשנה. ועיש בפירש"י. כ) לא ישוג אדם בעריכה, תקנתי כברוכה, והוא בנמרא שבת מי עיב, ועיש בפירש"י. כא) מתחמם אדם כנגד המדורה. שבת שם. ומכאן הוא בכ"י א' וי' ובפרדס בשם האזרה סוף פ"י ק"ד. כב) מכיא אדם קיתון של מים. שבת שם. כג) אין רואין במראה. שבת קמיו עיא ומה שהביא של מחכות הם אבל אם קבוע כמותל מותר, והוא בנמרא שם. והובא גם בכ"י א' וי' ובפרדס ריש סימן ק"ה (כ"ג רע"ג). כד) מפירין נדרים בשבת. משנה שבת קמיו עיא. כה) מחשבין השבונות בשבת, שבת ק"ג רע"ב. כו) וחשבונות של מצוה מותרין, שם ק' ע"א. כז) אין ממירין את הענלים. משנה שבת קמיה עיב. כח) מחלקטין, משנה שם. כט) ואיזה הוא המראה מרכיצה ופוסק את פיה כו'. שבת קמיה עיב, ועיש בפירש"י. ל) הלעטה מאכילה מעומד ומשקה מעומד, הופסתי. ונותנין כרשינין בפני עצמן ומים בפני עצמן, כמו שהוא בנמרא שם, וכן הוא לנכון בכל כ"י. נג) מהאזרה הנדרס בפרדס פ"י ק"ה. לא) מחלקטין לתרנגולים, הופסתי וז"ל לנכון בכל כ"י ובפרדס שם ועל זה הביא דספי ליה בידיה ובלוע מעצמו כו', כמו שהוא בנמרא שם במאמר שלפניו מאי מחלקטין, ובלשון בעל האזרה הובא בר"ף שבת פכ"ד מחלקטין לתרנגולין, פירוש דספי ליה בידים ובלוע בפני עצמו, אבל אינו נותן בפיו עד מקום שאינו יכול לחזיר, וכן הביא החזירי, וכן הביא הרא"ש בשבת פכ"ד פ"י ג' ג' (לג) עד מקום שאין יכול להחזיר, בכל כ"י גם בכ"י ב' ובספר המדרס הגי' בסעות עד מקום שיכול להחזיר. לג) ומותר לחתוך בשבת קשרי הטלה או התרנגול כשהוא מקושר בשמוד כשהוא צלי. לא נודע לי המקור, רק בשו"ע או"ח פ"י שייך מ"ם א"תא מותר להפקיע ולחתוך קשרי השמוד שקושרים בטלה או בעוף הצלויים, ומצוין שם במדרכי פ"ב ד"יש בשם אבי העזרי, ושכן ראה שעשה כן ה"ר"ם והפ"י ר' יואל ספאניו ע"כ, והוא במדרכי פ"ב דביצה פרק המכיא וז"ל שם ומשעם זה מותר להחזיר ולהפקיע קשרי השמוד שקושרין בה הטלה כו' וה"ר מרדכי ז"ל ראה בבית רבינו מאיר שעל השלחן לפניו היו נותנין לחתוך קשרי השמוד בשבת, וכן היו נוהגין בבית חמי רבינו יואל מפרש ז"ל. עתה ראינו בהלכות פסח לרש"י ז"ל, והובא במחזור וויטרי פ"י צ"ב (צד 291) שהביא וז"ל העיר רבי על אדם

ספר האורה

בשמוד כשהוא צלי, (ל) כהרא דמתניתין שובר אדם את החבת לאכול הימנה נרונתה. ואמרינן בגמרא מתיר ומסקיע וחותר, מידי דהוה אשובר עצם להוציא ממנו מוח. (לה) ואסור בשבת לתת בנר כנגד פיו כדי לשנות מים עכורים או יין או שום משקה עכור משום מחישה ששפתיו סוחטות את הבגד אבל שופך את המים על הבגד ומאליהו יקלחו ולא יסחטו. (לו) ומותר לחתוך ענף מדקל מבעוד יום. ומותר להניחו על השלחן בשבת להבריח הזבובים, דכיון דלצורך כך [חתכו] עשאו כלי נגמור הוא ואין בו איסור מילמול :

[מב] הלכות הברכות ובשמים.

(א) אסור לאדם לעשות מלאכה במוצאי שבת עד שיבדיל בתמילה ועל הכוס. (ב) והגיד מסק הבדיל באחת מהן מותר לעשות מלאכה. (ג) ואם לא הבדיל לא בוז ולא בוז וצריך לצאת לדרך לעשות צרכיו אומד ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם המבדיל בין קודש לחול ועושה צרכיו. (ד) אם היו סועדין בשבת והחשיך גומרין כל

הערות

גדול ומנו ר' שניאור ביד יהודה בר ברוך שראהו שחתך בשבת קשרי הכבש שהוא מקושר בו בשמוד כשהוא צלי דהוה ליה כחותמת שבכלים. דאמרינן בביצה מתיר ומסקיע וחותר [והוא ביצה לא עיב] עכיל. (ל) כהרא דמתניתין שובר אדם את החביות כו'. הוא במשנה שבת קמ"ז ע"א. וכן הוא בב"ב ובכ"י ג' כהרא מתניא. ובכ"י א' דאמרינן בהראי במתניתין. ובפרסם בשם האורה סי' ק"ה כתוב כשהם מקושרים בשמוד כשהוא צלי בהרה. ואח"כ מתחיל סי' ק"ז מתניתין שובר אדם ופעל המולל והציג בהרה במקום כהרא. ומשך מלת בהרה למעלה למוף סי' ק"ה. ובאמת מוטב למסמח וצ"ל כהרא סתמיתין. גם הפירוש באמצע המסמך. וראיתי כי גם בהוצאה ראשונה דפוס קישני ר"ק סי' ריש ע"ט משך ניב מלת בהרה למעלה. והתחיל מאמר הרש. במלת מתניתין. ומשכשכא כיוון דעל על. (לה) ואסור בשבת לתת בנר כנגד פיו כו'. בשו"ת הראי"ש כלל ל"ב סי' ס' מכוון זה בפשיטות להתיר ופסק כן בשו"ע סמ"י ש"ס ועיין בכ"י סמ"י ובס"י ש"כ. ודעת האורה ברע"ת היראים הובא בשבלי הלקט השלם סי' צ"ג: (לו) ומותר לחתוך ענף מדקל מבעוד יום כו'. נמצא בשו"ע או"ח סי' ש"ה סעיף כ"ג ומצויין שם המקור במרדכי ושבלי הלקט. ומצאתי בשבלי הלקט סי' ק"ב שהביא וז"ל בשם רבינו יצחק בר יהודה וצ"ל מצאתי מותר לחתוך ענף מן הדקל מבעוד יום. ומותר להניף בו על השלחן בשבת להבריח הזבובים מלפני דכיון דלצורך כך [חתכו] עשאו כלי נגמור ואין בו איסור מילמול. וכן התיר רבי עקיב. והוא המאמר שהובא כהאורה ור"י יצחק בר יהודה הי' רבו של רש"י ז"ל :

[סב] (א) אסור לאדם לעשות מלאכה במו"ש עד שיבדיל בתמילה. שבת ק"ג ע"ב אסור לו לאדם שיעשה הפיצו קודם שיבדיל. וע"ש ומה שסיים ועל הכוס. ועיין רש"י בגמרא שכתב וכל שכן דא' אבדיל בתמילה מותר לעשות צרכיו וחזור ומבדיל על הכוס. ודברי רש"י הובא בשבלי הלקט השלם סי' קכ"ט ע"ש. ובפרסם סי' ק"ה ר"ק כ"ד ע"ט. נוסף כל השימח הזה בשם האורה. ו' והגיד מסק כו'. וכן הובא בפרסם ס"מ האורה בס"י ק"ג. והוא רבי שמואל הגניז וגדולי הראשונים העתיים. הרי"ף נישות. והאשכול הביאו. ותיכר גם ספר הלכתא נבחרת והנאכר מאתנו. עיין שערי ציון להרב רבי יצחק לאשי"ז ז"ל אשר הוצאתי לאור (יארסלמוא תרמ"ה). הביא בצד 35 וזהו באחרית יסו"ן של רב שמואל הפניני הרב שמואל הלוי מקורטבא. וברח מצד הגיורת' למילוקא. וחבר ספר בכל התלמוד קראו הלכתא נבחרתא. ופעל עני כבודו בשנת ד"א תתכ"ז. וע"ש בהערות שלי. ומה שהביא בשם הגניז הובא גם בספר העתיים הרבה פעמים וכתב הגניז. והר"ן קורעיל ז"ל בספרו זכר נתן [ויען תרל"ב] הביא צד 130. סאמרים מספר העתיים. והובא ניב שם וכתב הגניז כו' ע"ש. (ג) ואם לא הבדיל לא בוז ולא בוז היינו בתמלה או על הכוס וצריך לצאת לדרך לעשות צרכיו. בסור או"ח סי' רצ"ג הובא בשם רש"י אפילו אמר המבדיל בלא ברכה שרי' והביא בשם מה"ז שצריך בה הזכרת השם ומלכות. ועיין בהרא"ש מסחים סי' ס"י י"א שהביא הוצגה לעשות הפיצו קודם שיבדיל על הכוס. דבעי לימיר ברוך אתה ה' אלהי המבדיל בין קודש לחול. ועיין בכ"י בסור או"ח סי' רצ"ג. (ד) אם היו סועדין בשבת והחשיך גומרין כל סועדתן וטומינן ואח"כ מבדילין. מסחים ק"ה ע"א. וע"ש בגירסיו וברש"י"ם כיון שהתחיל בסועדת שבת מבעוד יום זהו כבוד שבת שיהא נגמר

סעודתו ומומנץן ואחר כך מבדילין. ה) הבהלה אינה קובעת, והני מילי לאפסקין סעודתא, אבל אחולי לא מתחילין משחשיכה עד שיבדיל. ו) והני מילי דלא מפסקין לאכילה, אבל לשתייה לאו דבר חשוב הוא ומפסקין והדר מבדיל. ז) והמבדיל על היין מברך לאחר שתייתו על הגפן ועל פרי הגפן, לפי שהבהלה מצוה בפני עצמה הוא. דיש הבהלה בלא סעודה, ולכשיסעוד וירצה לשחות, מברך על היין בורא פרי הגפן. ח) ואסור למעום כלום עד שיבדיל על הכוס. ט) ואם לא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל השבת כולה. [עד יום רביעי] י) ואם חל בכלל השבת כולה מועד ואסידו יום הכפורים וראש השנה אין אומרים במוצאי שבת ויהי נועם ולא ויתן לך, ויש אומרים שאם יהיה מנהג במקום לומר סדר קרושה אומרים אבל הרי"ף לא פסק כך. יב) ומצאתי כתוב בסדר רבי יצחק בן מאקסיל זיל שהכל לפי המנהג אף על פי שלא פסק בכך. יג) והמבדיל מברך על האבוקה או על עששית או על הנר. יד) ופושט ומברך וכל העומדין פושטין ויהיו לאור שמברך עליו ומשום הכי פשטין ידים לאור הנר

הערות

סעודתו אף לאחר שהחשיך ולאחר שנמר סעודתו יבדיל. ה) הבהלה אינה קובעת. עיין בגמרא שם ובפ"י הרשב"ם. ו) והי"מ דלא מפסקין לאכילה אבל לשתייה כו'. נמרא שם ופירש"י והרשב"ם הי"מ דאין מפסקין לאכילה, אבל למשתייה לא דבר חשוב הוא ומפסקין ומבדיל. ז) והמבדיל על היין מברך לאחר שתייתו על הגפן ועל פרי הגפן, כשיע אריה סי' רצ"ט סוף ה' הביא שאין צריך לברך ברכה אחרונה על כוס של הבהלה וכ"י יש מי שאומר שאריך לברך ברכה אחרונה על כוס של הבהלה, וכ"כ א' ז"י ובפרסם מובא זה לפני ואם היו סועדין בשבת. ח) ואסור למעום כלום עד שיבדיל. פסחים ק"ה ע"א. ט) ואם לא הבדיל במו"ש מבדיל והולך בכל השבת כולה [עד יום רביעי]. וכ"כ בפרסם בשם האורה כפ"י ק"ה, וכ"כ ב' ז"י, ולפנינו כ"כ חיד"א ליתא, וזה הוא על פי מאמרם שם ועד כמה אמר רבי יורא עד רביעי בשבת, ולזה כוון הרשב"ם פסחים ק"ה ע"א מבדיל והולך כל השבת כולו עד רביעי בשבת כדלקמן, וראיתי בסור אריה סי' רצ"ט שהביא שכה ולא הבדיל במו"ש כתבו הגאונים שאינו יכול להבדיל אלא כל יום ראשון ולא יותר, וכן כתב הרי"ף גיאות, והתוס' כתבו שמבדיל עד סוף יום השלישי, וכ"כ רב עמרם, הוא בסידור שלו דף ל"ב ע"א, אם לא הבדיל במו"ש מבדיל לסחר ויום שלישי כל היום כולו, ומה שאמרו בגמרא עד רביעי בשבת, היינו עד סוף יום שלישי, ובעל שבלי הלקט השלם סי' ק"ל הביא מאמר עד רביעי בשבת, וכתב ואין רביעי בכלל, וגם בסידור רב עמרם שם עד רביעי דאמר ר' יורא עד ולא עד בכלל, ראיתי בשבלי הלקט השלם סי' קכ"ט דף ג"א ע"א שהביא בענין ויהי נועם ראשון לשני ושלישי נקראין אחר השבת ומרכיבי ואילך נקרא לפני השבת. י) ואם חל בכלל השבת כולה מועד כו', כל המאמר הזה עד אף על פי שלא פסק כך, הוא הוספה מאוחרת מאת הסופר, ורא' נמצא רק בכ"י שלפנינו כ"י חיד"א, וליתא בכ"י א' ז"י ובפרסם בשם האורה כפ"י קס"ח [כ"ד דע"ד], ולכן הסגרתו המאמר, ונראה ניכר כי המוסר הזה הביא את רבי יצחק בן מאקסיל [עיין הל'ן בהערה שאחריה] והכוונה אם חל כלל השבת כולה מועד אלא כל יום טוב בכל השבוע, וראיתי בסור אריה סי' רצ"ט שהביא וז"ל ונהנין באשכנז שאין אומרים ויהי נועם כגון של יום טוב באמצע השבוע או אין אומרים ניכר סדר קרושה, וכן כתב רב שר שלום אין אומרים ויהי נועם אלא מ"ש לחול ולא במוצאי יום טוב ואפילו הל' י"ש באמצע שבת או צום כפור דליכא ששת ימי המעשה, אין לומר ויהי נועם במו"ש כו', אבל היכא דליכא ויהי נועם אין אומרים סדר קרושה ואין נהנין כן בגמרא כו', ומצאתי כי דרבי רב שר שלום נאון הובא בסידור רב עמרם נאון [דף ל"א ע"א] ע"ש באריכות, יב) ומצאתי כתוב בסדר רבי יצחק בן מאקסיל ז"ל, אולי הוא הנוכח בכתב התנצלות שכתב היר' היעה הברדשי להרשב"א והוא בשו"ת הרשב"א סי' ת"ח שהוכיח בין הרבנים המספרים גם ר' יצחק בן מוקאטיל אחרי שהוכיח את רבי יצחק הישראלי ואמר, ובכחותי החכם הריפא ר' יצחק בן מוקאטיל גם הוא מטנו אתנו חכור קצת בהכמת השבע בשערים סקפים על רוב ענייני ההכמה ההוא בדרך קצרה, יג) והמבדיל מברך על האבוקה או על עששית או על הנר, בגמרא פסחים ק"ג ע"ב אבוקה להבהלה מצוה מן הסוכה, יד) ופושט ומברך וכל העומדין פושטין ויהיו לאור שמברך עליו ומשום הכי פשטין ידים לאור הנר למיתו אי איכא, נהורא, במחזור וויטרי סי' קנ"א [נד' 117]

למיהו אי איכא נהורא. י) שמצוה להסתכל בצפרנים להשכיל ולהבין בין צפורן לבשר, והאורה נראית בהם קודם ומכרך. טו) אבוקה להבדלה מצוה מן המוכתרת. טז) אין מברכין על הנר אלא במוצאי שבתות הואיל ותחילה כרייתו הוא. יז) ובמוצאי יום הכפורים. יח) אין מברכין אלא על האור ששבת מחמת איסורא שנתכבו העשיות שהדליקו ביום הכפורים ויש לו אש ממון ששבת ממלאכה מותר לכרך עליה. ואין מברכין על אור היוצא מן העצים ומן האבנים. יט) ואין מברכין על הנר ועל הבשמים של גוים ולא של מתים ולא של עבודה זרה. כ) אבל של ישמעאליים מברכין. שאין מסיבתן לעבודה זרה. כא) ויום טוב שחל להיות באמצע השבת אימר [המבדיל בין קודש לחול ובין אור לחושך ובין ישראל לעמים] בין יום השביעי לששת ימי המעשה הסדר הבדלות הוא מונה. ואומר החל עלינו וכו'. כב) ואין מבדילין על הפת. כג) אבל אשיכרא אם חמר מדינה הוא מבדילין :

הערות

הביא והכי אמר רב נטרונאי. נאון במו"ש בשאמרין בורא מאורי האש כך עושין בשתי ישובות שמסתכלין לכפות ידים, וכך ראינו רבותינו שהיו עושין ואמרין נסתכל בירידו כדי שנהנה מן האור ושינוי בפרקים דרכי אליעזר בן הורקנוס [הוא בפרק פ"א] מצוה להסתכל בצפורנים להבחין בינו לבשר. לפי שאין מברכין על הנר אלא אם כן נהנה ממנו ומשום הכי משמינן ידים להבדלה למיהו אי איכא נהורא או לא כו'. וכן הובא זה בשבלי הלקט השלם פ"י ק"ל דף נ"ב ע"ב. ובפרסם פ"י ק"א והוא בנוף ספר הפרסם לא בשם האור, ועיין עוד שם בפ"י ק"ב ובפ"י ק"ג. וכן הובא דברי רב נטרונאי נאון בלקוטי הפרסם ה' מוצאי שבת, וגם בבבא ז' קידוש והבדלה הביא ומסום הכי משמינן ידים בהבדלה למיהו אי איכא נהורא או לא. ומוז נובך דברי בעל האורה. ובתשובות הגאונים דפוס ליק ס"י מ"ט הביא בשם רב האי נאון מנהיגו להביא בצפרנים ואמרום מפני שהן מרות ורבות לעולם, וכן הוא בשו"ת שערי תשובה פ"י ק"ג. ובהערות שלי לתשובות הגאונים [ליק תרכ"ח] העירוני לעיין בפרדקי ריש יומא מה שהביא בשם תשובות הגאונים, ועיין ב"י א"ח פ"י רצ"ה שהביא דאיה מברכינן הרא"ש והמרדכי, גם הבאתי שם. הילקוט תהלים רמז תשכ"ג הביא בשם הפוסקא רבתי וז"ל אני משבחך בכל איברי ומקיים בהן המצות צפרנים לעשות בהם פריעה ומליקת הגוף ובהן להסתכל אור להבדלה ע"ב, והנה אין זה בפסיקתא. רק במאמר שלפניו ציין פסיקתא רבתי. והוא פ"ט וז"ל כל עצמותי אני משבחך בכל איברי הוא מן שו"ס מוסר ל"ה אות ב' בהוצאה אשר הוצאתי לאור, וע"ש בהערה ז' ושם הארכתה. י) שמצוה להסתכל בצפרנים להשכיל ולהבין בין צפורן לבשר. בכ"י ב' (השוה חמיר עם ב"י חיריא). ה"י שמצוה להסתכל בצפרנים שהן לבנות ולהבין בין צפורן לבשר ובכ"י א' שמצוה להסתכל בצפרנים שהן לבנות מן הגוף, ובכ"י ג' מצוה להסתכל בצפרנים שהן [הסר לבנות מן הגוף] להבין ולהבחין בין צפורן לבשר. ובהאורה הגדולה בפרסם פ"י ק"ח [כ"ד רע"ד] שמצוה להסתכל [בצפרנים שהן] לבנות מן הגוף, כן הוספתי בן המר שם. טו) אבוקה להבדלה מצוה מן המוכתרת. פסחים ק"ג ע"ב. טז) אין מברכין על הנר אלא במו"ש כו'. פסחים נ"ג ע"ב. ובפי האורה הגדולה בפרסם פ"י ק"ח בשעות אין מבדילין על הנר היוצא מן האבנים, הסלות. היוצא מן האבנים מיוחדות. עיין במטרא פסחים נ"ד ע"ב, והוא ענין אחר דבמוצאי שבת מברכין על האור היוצא מן האבנים ובמוצאי יום הכפורים אין מברכין אלא על האור ששבת. ועיין במדור רב עמרם צד 32 י"ז ובמוצאי יו"ט אין מברכין אלא על האור ששבת. פסחים נ"ד ע"א. יח) אין מברכין על האור היוצא מן העצים ומן האבנים. הוונתו במוצאי יום כפורים כי בשבת מברכין פסחים נ"ד ע"א. או צ"ל מברכין על האור היוצא מן העצים ומן האבנים. יט) ואין מברכין על הנר ועל הבשמים של גוים ולא של מתים ולא של עבודה זרה. משנה ברכות נ"א ע"ב. כ) אבל של ישמעאליים מברכין שאין מסיבתן לעבודה זרה. זה הוסיף בעל האורה, ובמטרא שם נ"ב מע"ב מה מעט אין מברכין על הבשמים של גוים מפני שפתם מסבת גוים לעבודה זרה, והרי"ף והרא"ש גרסו מסיבתן, וראינו בפרסם בשם האורה פ"י ק"ח בשעות ולא עליו מיוחדת. צ"ל מסיבתן. כא) ויום טוב שחל להיות במוצאי שבת כו'. הולין סוף פ"א דף כ"ז מע"ב ע"ש בפירושיו. כב) ואין מבדילין על הפת. ועיין בארומות בפרסם פ"י ק"ב שאין מבדילין על הפת והביא שם גם בשם רב עמרם נאון [הוא במדור שלו דף ל"ב ע"א]. שאין מבדילין על הפת כל עיקר, וכן הובא כל זה בחמור וזמירי פ"י פ"א (צד 118) ועיין תשובה מוח בחמורה

[מג] הלכות אבל.

(א) מותר המתים למתים מותר המת ליורשין: (ג) והיכא דנסיק שיכבא מקמיה פניא ואי נמי מסתא למתא ולא איסתחם הגולל אלא בליליא הנך דאיתנייהו בביתא מנו מעידנא דאיכסו [שיכבא] מנייהו הנך דבהרי שיכבא (ג) [מנו מעידנא דאיסתחם הגולל ואם איתיה לנדול הבית בביתא הנך נמי דאזלי בהדא שיכבא סמכו על נדול הבית ומאנו בהדיה ואם איתיה לנדול הבית בהרי שיכבא] הם מנו לנפשייהו [והוא מנו לנפשיה]: (ד) ומאן נדול הבית, דסמך ביתא עליה: (ה) על כל המתים כולן מדחה מסתו, (ו) שמסחר להוציא מסתו, הרי זה משוכת, על אביו ועל אמו הרי זה מנונה: (ז) היה ערב שבת או ערב יום טוב, (ח) או שהיה נשמים מזלפים על מסתו, הרי זה משוכת, (ט) על כל המתים רצה למעט בעסק, ורצה אינו ממעט, על אביו ועל אמו ממעט: (י) על כל המתים כולן רצה חולץ רצה אינו חולץ, על אביו ועל אמו חולץ, (יא) ומירוש חולץ כתיפו ומוציא זרועו מן הקרע של חלוק ונמצא זרועו עם כתיפו מנולה: (יב) [על כל המתים כולן מסחר לאחר שלשים יום ועל אביו ועל אמו עד שינערו בו הבריון], (יג) על כל המתים נכנס לאחר שלשים יום לשמחה ולאכילה, על אביו ועל אמו לאחר שנים עשר חודש: (יד) על כל המתים אפילו לבוש עשרה חלוקים אינו קורע אלא העליון, על אביו ועל אמו קורע את כולן, (טו) [ואפקרסותו]

ה ע ר ו ת

גנוה סיי קניו, ועיין בתומ' פסחים ק"ז ע"ב ד"ה מקדש, ועיין בשבלי הלקט השלם ס"י ק"ל שהאר"ך כזה והביא דעת א"יה נאונים דמבירא להו דהבדלה נמי על המת ע"ש. (כג) אבל אשכרא אם חמר מדינה הוא מברילין, פסחים ק"ז ע"א, ועיין בתומ' ק"ז ע"ב ד"ה מקדש:

[סג] (א) מותר המתים למתים מותר המת ליורשיו, מנהרין ס"ח ע"א, וע"ש בגמרא, (ג) והיכא דנסיק שיכבא מקמיה פניא כ"ו, הוא לשון הבהיג' ה' אבל נדמוס ויוציא דף ס"ב ע"ג ומתחיל שם והלכתא היכא דנסיק כ"ו, וכן הובא בסאה שערים להר"ץ גיאות ז"ל ה' אבל דף מ"ד שהביא את זה בשם גדולות פסוקות, (ג) מנו מעידנא כ"ו, הוספתי כמו שהוא לנכון בבהיג' ובר"ץ גיאות שם, וכיה לנכון בכ"ו א' ב' ג' וד' השמים הפתוחים מן שכבא עד שיכבא, ובספר הפרדס לא הוסיף המו"ל הידונים מספר האורה מביא עד ה' פסח, (ז) ומאן נדול הבית דמסוך ביתא עליה, זה ליתא בבהיג' למינו, רק הובא גם בהר"ץ גיאות שם (דף מ"ה), ומאן הוא נדול הבית ההוא דמסוך ביתא עליה וגירוי כולה בתריה ליש בו ול"ש אח קמן, והרמב"ן בתורת האדם ענין התחלה הביא הפירוש הזה בשם הרי" גיאות ז"ל, (ח) על כל המתים כולן מדחה מסתו, ס"ק כ"ב ע"א, (ז) שמסחר להוציא מסתו, הוא הפירוש על מדחה מסתו, וכן בגמרא שם פירשי' מדחה מסתו מסחר להוציאו, (ז) היה ערב שבת או ערב יום טוב, גמרא שם, (ח) או שהיה נשמים מזלפין על מסתו, זה ליתא בגמרא רק הובא מן ברי"ף ס"ק ס"ג, וכן הובא בהרא"ש ס"ק ס"ג מ"ג ס"ג, והעיר שם הרב בעל קרבן נתנאל בגמרא למינו אינו, אפשר שהיה נירסת הרי"ף, או שגדול מע"ש ומע"ש עכ"ל, אולם מצאתי כן בספסוף שמחות מ"ש על כל המתים הוא דוחק את המפה על אביו ואמו אינו דוחק הרי זה משוכת אבל אם היתה ליל שבת או נשמים יורדין דוחק אף על אביו ועל אמו, וראיתי כי גם בבהיג' ה' אבל דף ס"ב ע"ג הביא או שהיה שמים מזלפין על מסתו, וגם החור יורד מ"י שניו הביא כן, ופרן הביי סמאר הכוונה, (ט) על כל המתים רצה למעט בעסק, גמרא שם, (י) על כל המתים כולם רצה חולץ, ס"ק כ"ב ע"ב, (יא) ומירוש חולץ כתיפו ומוציא זרועו כ"ו, הוא לשון הרי"ף מ"ק מ"ג וכן הובא בהרא"ש מ"ק מ"ג ס"י מ"ב, וכן חסור יורד מ"י ש"ס הביא הפירוש, וכבב שם הביי כן מסק הרי"ף והרמב"ם וכתב הרמב"ן שכך פירוש כל הגאונים, יט' על כל המתים כולן מסחר, הוספתי כמו שהוא בכ"ו א' ב' ג' והוא בגמרא מ"ק כ"ב ע"ב, ושפחות מ"ש, יג' על כל המתים נכנס לאחר שלשים יום לשמחה ולאכילה, גמרא שם, ושם איתא נכנס לבית השמחה, ובספ' שמחות מ"ס כתוב לבית השמחה, ומה שהביא בעל האורה, ולאכילה"ה עיין פור יורד מ"י שצ"א ובכ"ו שם, יד' על כל המתים אפילו לבוש עשרה חלוקים, גמרא שם, טו' ואפקרסותו, קנתתי ואפקרסותו כמו שהוא לנכון למינו בגמרא שם, ורשי מ"י ואפקרסותו [פורד] שעל ראשו אינה מעכבת כלומר אין צריך לקורעה, וראיתי בהרי"ף והרא"ש הביאו ג"כ ואפקרסותו.

[ואפרקטותו] אינה מעכבת: ט) על כל המתים רצה מבריל קמיה שמה (ז) שפת הבגד להניחו קיים רצה אינו מבריל, על אביו ועל אמו מבריל: י) על כל המתים שולל לאחר שלש ומאהה לאחר שלשים, על אביו ועל אמו שולל לאחר שלשים ואינה מאחה לעולם, וחאשה שוללתו לאלתר מפני כבודה. יט) על כל המתים קורע בכלי, על אביו ועל אמו ביד: כ) על כל המתים קורע מבגנים, ועל אביו ועל אמו מבחוק, וכן לנשיא: כג) תחילת קריעה טפה ותוספת כל שהוא: כד) הכוסה מפתו כוסה כל ממות הבית: כה) אבל אסור בתשמיש, ואסור בשאילת שלום: כו) שלשה ימים הראשונים בא ממקום קרוב מונה עמקו, כז) קברו ברנל, רנל עולה למנין שלשים, ואינו עולה למנין שבעה: כח) ומאן דשכיב ליה שיכבא ביום טוב ראשון או בשאר ימות המועד מנו שיתא לאחר ימי המועד דיום טוב שני עולה מן המנין: כט) והיכא דמית ליה מת קודם ראש השנה, יום אחד עולה למנין שבעה וראש השנה שבעה הרי ארבעה עשר, ושבעה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, כס) [הרי אחד ועשרים ויום הכפורים חשיב להו] שבעה הרי שמונה ועשרים, לבתר יומא דכפורי מני תריין יומין ומשלים שלשים יום ומנלה ערב סוכות וכן הלכה. ל) כל הרגלים מססיקין אבלות, אם מת יום אחד קודם הרגל, ואפילו מקצת היום, וראש השנה ליום הכפורים כרגלים: לא) שמועה קרובה נוהגת [שבעה] ושלשים, [שמועה] רחוקה [אינה נוהגת אלא יום אחד, ואיזהו רחוקה] משלשים יום ואילך, שמע שמועה [קרובה] ברנל ואחר הרגל נעשית רחוקה עולה לו, ואינה נוהגת אלא יום אחד ועל שמועה קרובה קורע, ועל שמועה רחוקה אינו קורע, שמועה רחוקה אין צריך עשיפת

הערות

אולם התרוך הביא לנכון בערך אפיקרסין ופי' לנכון לבוש שלובש על הבשר, ועיין בערוך השלם באריכותו, והטור יורה דקה פי' שיש גורם גיב ואפרקטותו בפעוה, והביא שם פי' הערוך, ובאמת הערוך הביא ואפרקטותו אינה מעכבת, והארכתי בזה בהערות שלי להפסיקתא דריב מסקא שקלים בהערה קיד, והבאתי שם דברי רב האי גאון בפ"י לטהרות שהביא גיב ואפרקטותו אינו מעכבת, וגם הכאתי דרמב"ם ב"י אבל פ"ח ה"ג כתב וקורע כל הבגדים שעליו, ובגד חויעה הרבב לבשרו אינו מעכב, ופי' הבהל גיב בפ"י רב האי והערוך לבוש תחתון, ועי' שם, ע"ז על כל המתים רצה מבריל קמיה שמה, גמרא שם, י"ז שפת הבגד להניחו קיים, הוא דברי בעל האזרה, י"ט על כל המתים שולל, גמרא שם, י"ט על כל המתים קורע בכלי, גמרא שם, ושם הני' קורע ביד רצה קורע בכלי ועל אביו ואמו ביד, ט' על כל המתים קורע מבגנים, גמרא שם, כ"א וכן לנשיא, גמרא שם, ופירש"י קורע מבחוק, כ"ג תחילת קריעה טפה ותוספת כל שהוא, מ"ק כ"ז ע"ב דעת רבי יומי, והכוונה אם קרע על מת טפה והוצרך עוד לקרוע על סת אחר אינו צריך לקרוע טפה כמו על מת הראשון, אלא מוסף על הקרוע הראשון כל שהוא, כ"ג הכוסה מפתו כוסה כל ממות הבית, מ"ק כ"ז ע"א, כ"ד אבל אסור בתשמיש ואסור בשאילת שלום, בב"י א' ו"ב ה"ג אבל אסור בתשמיש המטה, ואסור להניח תמלין יום ראשון, ואסור בשאילת שלום שלשה ימים הראשונים, ואסור בעשיית מלאכה, ובכ"ז ג' ה"ג אבל אסור בתשמיש המטה ובתמלין ובעשיית מלאכה שלשה ימים הראשונים, ומה שהביא אסור בתשמיש המטה הוא ב"ק פ"ז ע"ב, ומ"ש אסור בשאילת שלום ג' ימים הראשונים, הוא ב"ק כ"א ע"ב, ומה שהביא ואסור להניח תמלין ביום ראשון, בגמרא מ"ק פ"ז ע"א איתא אבל אסור להניח תמלין וברך כ"א ע"א פלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע ע"ש, כ"ט שלשה ימים הראשונים בא ממקום קרוב, מ"ק כ"א ע"ב, כ"ז קברו ברנל שם כ"י ע"א, וע"ש בפרש"י וכ"ה בבב"א ה"י אבל ד"ף מ"ב ע"א, כ"ז) ומאן דשכיב ליה שיכבא ביום טוב כ"י, זה נובע מן בה"ג ה"י אבל ד"ף מ"ב ע"א) התמלין והטור אסרו משום נאון והיכא דשכיב ליה שיכבא ביום טוב ראשון, ושם הוא באריות קצת, כ"ט) והיכא דמית ליה מת קודם ראש השנה, הוא גיב בבב"א שם, רק במאמר שלמניו (ד"ף כ"ב ר"ש ע"א), כ"ט הרי אחד ועשרים, הוספתי כמו שהוא בבב"א וכ"ה לנכון בכ"ז א' ב' ו"ג, גם חסיוס וכן הלכה, הוא בבב"א שם, ל) כל הרגלים מססיקין אבלות, מ"ק ב"ד, ועיין בה"ג ה"י אבל, ל"א) שמועה קרובה, מ"ק כ"ז ע"א.

הראש וחליצת מעולים אלא יום אחד בלבד, אבל אוכל בשר מליח מישי ימים ואילך ושנתה יין מנתה, משלשה יום ואילך באה ומצאן כשהן יושבין, ביום הראשון וביום השני מונה עמהן (ג) [משלשה ואילך מונה לעצמן, (ג) רבי שמעון אומר אסילו בא ביום השביעי ומצאן שיושבין מונה עמהן (ד) והוא דאיכא גדול הבית בבית והלכה כרבי שמעון לא מצאן שיושבין] מונה לעצמן: (ה) מי שתכפהו אביליו זה אחר זה [הכביר שערין] (ו) הרי זה מיקל בסכין ובתספורת אכל לא כמספרים, (ז) ואם היו בגדיו צואים מדיחן בצונן, אבל לא במים המין:

(סד) הלכות תשעה באב.

(ב) משנכנס אב טמטטין בשמחה, (ג) ולא לענין אכילת בשר ושתיית יין קא אמרינן, אלא לענין שמחה, כגון שמחת התונה ושמחת מרעים, וכל דבר שמחה: (ד) ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני הבשילין, ולא יאכל בשר ולא ישתה יין (ה) בסעודה המפסיק בה: (ו) ושבת שחל להיות תשעה באב בתוכה, אסור לספר ולכבוס, ובהמישי מותרין מפני כבוד השבת: (ז) ערב תשעה באב, וכן תשעה באב שחל להיות בשבת, מותר לאכול בשר ולשתות יין אפילו בסעודה המפסיק בה: (ח) ונהגו העם לאכול בצום צלויות כדרך אבל: (ט) כל המצות הנוהגת באבל נוהגת בתשעה באב, ואסור בהוצאה ובסיכה ובאכילה ובשתייה ובתשישי המטה ונעילה הסנדל: (ט) ואסור לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים (י) ולשנות במשנה, אבל קורא הוא בקונת ובאיוב ובדברים רעים שבירמיה: (יא) ושורה מטפחת מערב ועושה אותה כמין כלים

ה ע ר ו ת

לס משלשה ואילך מונה לעצמו, הופתי כמו שהוא בעל כיו, (ג) רבי שמעון אומר, מיק כיא עיב וכיב עיא, (ד) והוא דאיכא גדול הבית בבית, מיק שם כיא עיב, ועיש במירשי ועיין בתנאי, כיב עיא דיה דאחא, (ה) מי שתכפהו אביליו זה אחריו זה, מיק יזו עיב, (ו) הרי זה מיקל בסכין ובתספורת, כנסרא שם מיקל בתער ולא כמספרים, ועיין תנאי, תענית יין עיא דיה הכביר, (ז) ואם היו בגדיו צואים מדיחן בצונן אבל לא במים המין, בכל כיו הניי אבל לא במי הלום, ועיין במיר יודי מו שמיס: (סד) (ח) משנכנס אב, תענית כיו עיב, ודין תשעה באב הובא בפרדס סי' קס"ה מספר האורה, (ט) ולא לענין אכילת בשר, זה דברי בעל האורה, (ג) ערב תשעה באב לא יאכל שני הבשילין, תענית שם, (ד) בסעודה המפסיק בה, נמרא, שם לי עיא, (ה) ושבת שחל להיות תשעה באב בתוכה, תענית כיו עיב, ועיש במירשי שכתב ובהמישי מותרין מפני כבוד השבת אב הל תשעה באב בעיש מותרין לכבס בהמישי, (ו) ערב תשעה באב כיו, תענית כיש עיב, ועירובין מיא עיב, ומה שמיס אפילו בסעודה המפסיק בה, הרב בעל שבלי הלקס השלם סי' רס"ו הביא בשם ר' יקר זיל שזה מנהג ראיתי באשפורה בשבת שחל להיות בה, או ערב תשעה באב בסעודה המפסיק, אינו אוכלין בשר כל עיקר, כיו אם בצום ופירות כיו, ואני יקר שאלתי מרבינו קלונימוס מרומי וציל איך מנהג רבותינו שברומי, והשיב לי אם חל תיב להיות בשבת, או באחד בימים צלויות כדרך אבל, בעל שבלי ולשתות יין אפילו בסעודה המפסיק, (ז) ונהגו העם לאכול בשר בציום צלויות כדרך אבל, בעל שבלי הלקס השלם סי' רס"ה הביא והגאון רבינו יצחק וציל היה נוהג לאכול ערב תיב ביצה אחת דרך אצילות עיב, ובנותו להרי"ף זיל, ובתנאי סי' ג"ס הביא ומצאתי שהגאון רבינו יצחק סאסי זיל, וראיתי בפרדס סי' ק"ס הביא (והוא מנהג הפרדס לא בשם האורה) ג"כ והגאון ר' יצחק שסעתי עליו שהוא אוכל ביצה כיו, ובסידור רש"י כיו ראיתי שהביא הגאון ר' יצחק ב"ר יהודה, (ח) כל המצות תענית לי עיא, (ט) ואסור לקרות בתורה, שם שם, (י) ולשנות במשנה, כנסרא הביא עוד, ובתלמוד ובסדרש בהלכות ובגדולתי ובהרי"ף תענית פ"ד לא הביא המלה "במדרש", (יא) ושורה מטפחת מקרב ועושה אותה כמין כלים נוגזים ולמחר מעבירה על עינו ואינו חושש, נמרא יומא עיב עיא, וחובא גם בהראש יומא מ"ח סי' ו' וז"ל ג"כ ואינו חושש, ועיש בקרבן נתנאל, וראיתי בשבלי הלקס השלם סי' רע"ב שהביא גרסין כירושלמי בתענית פרק בתרא ועירא בר המא כיו, ובאמת הוא כבבלי וימא

ספר האורה

נגובים, ולמחר מעבירה על עיני ואינו חושש, וכן ביום הכפורים מותר, יג) ובזמן שידיו ממונמות במינוף המעכב התפלה, צריך הוא לרהוץ ידיו במים. מידות השעה באב דלית ביה משום סחיטה, יכול הוא לשרות המטה במים לאלתר שישיה הרבה וירחץ באותן מים שבמטה, וביום הכפורים לא אפשר למעבד הכי משום סחיטה ואם היו ידיו ממונמות רוחץ במים כדרכו ואינו חושש; ובליל תשעה באב קורין איכה, ולמחר מוציאין ספר תורה, יד) ומשנין את המקום, יז) וקורין בני תוליד בנים [דברים ד' כ"ד], ומסמירין אסף אסיסם [ירמיה ח' י"ג];

[סה] הלכות הנוכה.

ה) מצות הנוכה נר איש וביתו, ז) יום ראשון מדליק ומכרך להדליק נר של הנוכה, ג) ושעשה נסים ושהחינו, מכאן ואילך המדליק מכרך שמים, להדליק ושעשה נסים והרואה [מכרך שמים, מיכן ואילך המדליק מכרך שמים, והרואה] מכרך אחת שעשה נסים, ד) ומדליק בכל השמנים ובכל הסחילות בין בחול בין בשבת, משום דכבתה אין זקוק לה; ה) וגר הנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו משמאל, ו) ובחור עשרים ובמטה הסמוך לסתח; ז) וזמן הדלקה עד דכליא רנלי דתרמודאי, ח) ונשים נמי מדליקות, ט) שאף הן היו באותו הנס; י) ומזכירין על הגמים בתפילה ובברכת המזון יב) ואכמנאי צריך להשתתף בפרישי בהרי אושפוזא יג) אי לא נסיב, אכל אין נסיב כיון דמדליקין עליה בביתא לא צריך טמי; יד) וראש חודש סבת שחל להיות בשבת מוציאין שלש תרות וקורין באחד בענינו של יום, ובאחד בשל ראש חודש, ובאחד בשל הנוכה, ומסמירין בזכריה רני ושחתי [זכרי ב' י"ד]; לעולם בספר אחרון שאנו קורין בו אנו מסמירין כי לעולם צריך להיות ההפסדה מעין ספר תורה אחרון שקורא בו המסמיר;

הערות

שרשמי, יט) ובזמן שידיו ממונמות יהיה תשעה באב דלית ביה משום סחיטה, עיין יומא עין עיב אם היו ידיו מלובכות בפיז ובצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש ועיש עיה עימא, ועיין ברישי סם דיה אימנא אמרת, ועיין שכלי הלפס השלם מי רעיב מה שהביא בשם תשובות הגאונים ז"ל, יז) ומשנין את המקום, בשיע אריח מי קניפי סעין ד' בהניה הביא ואין צריך לשנות מקומו בשעה באב, יז) וקורין בני תוליד בנים ומסמיר אסף אסיסם, בנמרא מילה ליה עיב והאינא נהוג עלמא למיקרי בני תוליד בנים ומסמיר אסף אסיסם;

[סדג] ה) מצות הנוכה, סבת כיא עיב, והלכות הנוכה הובא בספר הגדרים סי' ריב ספי האורה, ס יום ראשון, סם כיג עימא, ג) שעשה נסים, נמרא סם, ד) ומדליק בכל השמנים, סבת כיא סעיא, ומה שהביא בין בחול בין בשבת, יש לתקן בחול אבל לא בשבת, כי בין בחול ובין בשבת הוא מיטרא ריב הונא, אבל רב סמרא אמר מדליקין בחול אבל לא בשבת, ומים סם ספכר כבתה אין זקוק לה ומוציא להשתמש לאורה, ומירש רשיי הלכך בחול שרי, ה) ונר הנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו משמאל, סבת כיג עימא, ופיסו סם כרי שיהא נר הנוכה משמאל וכוונה מיסין, ו) ובחור עשרים, ומכאן בנמרא סם נר הנוכה שהניחה למעלה סעשרים אפה ספולה עיש בפרישי, ז) וזמן הדלקה עד דכליא רנלא דתרמודאי, סבת כיא עיב, עיש בפרישי הוראת תרמודאי, ועיין בתשובות הגאונים סערי תשובה סי' רליג בשם רב האי ז"ל, ח) ונשים נמי מדליקות כ"ו, סבת, כיג עימא, ט) שאף הן היו באותו הנס, עיין בפרישי סם דיה היו, י) ומזכירין על הנשים בתפלה ובברכת הסוון, סבת כ"ד עימא, יז) ואכמנאי צריך להשתתף, סבת כיג עימא, יט) אי לא נסיב, נמרא סם, יט) וראש חודש סבת שחל להיות בשבת מסמירין^בברני ושחתי משום דמסמירין תרמודאי נימא עריף, וכן השיב ר' יהודאי גאון וצ"ל ובמקשה הגאונים מצאתי במנצא נחלקו שני גדולי הדור רבי יצחק ב"ר יהודה ור' סמואל בר דוד הלוי, רבי יצחק צוה להפסיד ברני ושחתי ורבי סמואל, העיר מפי אביו ז"ל שאמר לו מסמירין בשל רית, ובגדרים סי' י"ט הובא שאלות ותשובות שהשיב רבינו משולם ב"ר טעם לאחר ר' נתן, והבא ניב סם כהלכות מסוקות מצוה אצריך להפסיד ברני ושחתי עיש ;